

Helsinki

Tietotilinpäätös 2020

Sisällys

1. Tietosuojavastaavan katsaus	3	7. Tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit	24
2. Tietotilinpäätöksen tarkoitus.....	4	8. Käsiteltävät henkilötiedot ja niiden elinkaaren hallinta.....	29
3. Tietosuojaja-asioiden vastuunjako Helsingin kaupungilla	5	8.1 Käsiteltävät henkilötietoryhmät	29
3.1 Kaupunginhallitus	5	8.2 Henkilötietojen luovutukset	31
3.2 Tietosuojavastaava	5	8.3 Henkilötietojen elinkaaren hallinta	32
3.3 Tietosuojatiimi.....	5	9. Sopimukset ja hankinnat	35
3.4 Tietosuojatyöryhmä	5	9.1 Ennen tietosuojaja-asetuksen voimaantuloa tehdyt sopimukset.....	35
3.5 Tietosuojaa koskevat vastuut toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa	5	9.2 Tietosuojaja-asetuksen voimaantulon jälkeen tehdyt sopimukset ja hankinnat	36
Kaupunkiympäristön toimiala	6	10. Lainsäädäntö, koulutukset ja ohjeistus	37
4. Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen	9	10.1 Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö.....	37
4.1 Rekisteröityjen informointi	9	10.2 Henkilötietojen käsittelyä koskevat koulutukset	38
4.2 Rekisteriselosteet.....	9	10.3 Henkilötietojen käsittelyä koskeva ohjeistus ..	39
4.3 Rekisteröidyn oikeuksiin liittyvät pyynnöt	9	11. Henkilötietojen tietoturvaloukkaukset	42
4.3.1 Oikeus saada pääsy tietoon, tietojen tarkastuspyynnöt	10	12. Seuranta	44
4.3.2 Oikeus tietojen oikaisemiseen, oikaisupyynnöt.....	11	12.1 Valvontaviranomaisten selvitys- ja tietopyynnöt	44
4.3.3 Oikeus tietojen poistamiseen, poistopyynnöt.....	11	13. Tietosuojatyössä havaitut ongelmakohdat, kehittämistarpeet ja onnistumiset.....	45
4.3.4 Oikeus henkilötietojen käsittelyn rajoittamiseen	12	13.1 Ongelmakohdat.....	45
4.3.5 Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä.....	12	13.2 Kehittämistarpeet.....	47
4.3.6 Oikeus riitauttaa automaattinen yksittäispäätös	12	13.3 Onnistumiset.....	49
5. Selosteet käsittelytoimista	13		
6. Tietoturva	18		
6.1 Tietoturvaa koskevat vastuut	18		
6.2 Käyttöoikeuksien hallinta.....	20		
6.3 Tietojärjestelmien käyttökatkot.....	22		

Julkaisija: Helsingin kaupunginkanslia, Helsinki 2021

Taitto: Innocorp Oy

Helsingin kaupungin tietotilinpäätös 2020

Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisu 2021:2

ISBN 978-952-331-894-6 (nidottu)

ISBN 978-952-331-895-3 (pdf)

ISSN-L 2242-4504

ISSN 2242-4504 (painettu julkaisu)

ISSN 2323-8135 (verkkajulkaisu)

1. Tietosuojavastaavan katsaus

Johdanto

Tietosuojan ja sen toteutumista edistävän tietoturvan toteuttaminen on kaupungilla noussut entistä tärkeämmäksi, kun kaupungin digitalisaatio-ohjelma on edennyt. Esiin ovat viime vuonna tulleet myös riskit yhdysvaltalaisen pilvipalvelujen käyttämisessä. Psykoterapiakeskus Vastaamoon kohdistunut tietomurto on tuonut kaikkien tietoisuuteen sen, mihin puutteet tietosuojassa ja tietoturvassa voivat pahimmillaan johtaa.

Vuoden 2020 aikana tapahtunutta

Kaupungin digitalisaatio-ohjelman hankkeet ovat viime vuonna saaneet tietosuojatyötä tekeville ohjeistusta ja neuvontaa, jotta hankkeita on voitu edistää toivotulla tavalla. Tähän liittyen tehtiin kaupungilla myös tietosuojan vaikutustenarviointi Microsoftin O365-tuotteista.

Seurattavien mittareiden osalta on todettavissa, että rekisteröityjen tekemien omia tietojaan koskevien tarkastuspyyntöjen, joita on vuoden aikana tullut 1308 kappaletta, lukumäärä on lisääntynyt edelliseen mittaamiskauteen (25.5.2018 – 31.12.2019) verrattuna melkein 200 kappaleella. Tietojen oikaisupyntöjä tuli 373 kappaletta eli melkein kaksinkertainen määrä edelliseen mittaamiskauteen verrattuna. Tietosuojan vaikutustenarviointien, jotka ovat pakollisia muun muassa silloin, kun uutta teknologiaa otetaan käyttöön, käsitellään arkaluonteisia tai muutoin hyvin henkilökohtaisia tietoja tai henkilötietoja käsitellään laajamittaisesti, lukumäärät ovat myös melkein kaksinkertaistuneet. Niiden määrä on noussut 42 kappaleesta 75 kappaleeseen. Tapahtuneiden tietoturvaloukkausten, joissa henkilötietoa on päätyntä joko vahingossa tai tahallisesti väärälle taholle tai sitä on tuhoutunut, hävinnyt tai muuttunut, määrä on hieman laskenut. Viime vuonna tapauksia oli 236 kappaletta, kun edellisellä mittaamiskaudella oli 244 tapausta.

Tietosuojavastaavaan otti vuoden aikana yhteyttä 88 henkilöä, kun yhteyttä ottaneita vuonna 2019 oli 39 henkilöä. Vuonna 2020 yhteyttä ottaneet toivat pääsääntöisesti tietosuojavastaavan tietoon kantelutyyppisiä asioita, kuten heihin kohdistuneita tietoturvaloukkauksia tai sitä, että he eivät olleet saaneet pyytämäänsä omia henkilötietojaan säädetyssä ajassa.

Psykoterapiakeskus Vastaamoon tehty tietomurto koski myös kaupungin asiakkaita, koska kaupunki oli lähettänyt asiakkaita Vastaamon palveluihin, ja Vastaamo on näin ollen ollut kaupungin palveluntuottaja.

Myös korona-aika lisäsi tietosuoja-asioiden esillä oloa. Esille nousi tietosuoja eri viestintävälineiden osalta, kun niitä poikkeusoloissa alettiin käyttää. Pohdittavina olivat myös tartuntojen jäljitystyöhön liittyvät tietosuoja-kysymykset. Lisäksi karanteenipäätöksiä lähetettäessä tapahtui joitakin tietoturvaloukkauksia.

Katse tulevaan

Olemme nyt tilanteessa, jossa rekisteröityjen yhteydenottojen ja tietosuojan vaikutustenarviointien lukumäärät ovat kasvussa eli tietosuojan asiantuntijoiden työpanosta tarvitaan kasvavassa määrin. Tietosuojan vaikutustenarvioinneissa myös tietoturvan edustus on tärkeä ja sen vähäisyys osalla kaupungin organisaatioista on näkynyt työn hitautena ja puutteina lopputuloksissa. Tietoturvaosaamista tulisikin kaupungilla kiireellisesti lisätä ja tarve olisi myös saada kaupunginkansliaan tietoturva-päällikkö, jonka tehtävään kuuluisi tietoturvasta ohjeistaminen kaupunkitasoisesti.

Samanaikaisesti kaupungin digitalisaatio-ohjelman mukaiset hankkeet etenevät, mikä myös vaatii tietosuoja- ja tietoturvaosaajien asiantuntemusta. Onnistuneen digitalisaation edellytys on tietosuojan ja tietoturvan mukanaolo hankkeissa alusta alkaen. Tällä hetkellä digitalisaatio-ohjelman hankkeet, tietosuojatyö ja tietoturvatyö kulkevat tietosuojatyön pyrkimyksistä huolimatta suurelta osin omia latujaan, vaikka kestäviin lopputuloksiin päästäisiin vain yhteistyötä tekemällä. Digitalisaatio-ohjelman hankkeiden etenemiselle on ehdoton edellytys, että niihin liittyvät tietosuojan vaikutustenarvioinnit tulevat tehdyiksi suunnitellussa ajassa ja korkealaatuisina.

Microsoftin O365-tuotteista valmistui kaupungilla tietosuojan vaikutustenarviointi viime vuonna. Sen lopputuloksena todettiin, että korkeita riskejä nousi ns. tavalisten henkilötietojen osalta, mutta erityisen korkeita riskejä nousi salassa pidettävien henkilötietojen osalta. EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Privacy Shield -järjestelyn kumoutuminen toi merkittävän lisähaasteen yhdysvaltalaisen pilvipalveluiden tietosuojan ja tietoturvan arvioimiselle. Toivottavaa olisi, että valvontaviranomainen ohjeistaisi asiassa.

Sosiaali- ja terveystoimialalla otetaan kuluvaan vuonna käyttöön Apotti-tietojärjestelmä. Todennäköistä on, että tietojärjestelmän käyttöönotto tulee aiheuttamaan lisätyötä tietosuojan ja tietoturvan saralla mm. lisääntyvinä rekisteröityjen tietopyyntöinä ja tiedusteluina sekä

tietoturvaloukkauksina. Tämä on syytä huomioida työn resursoinnissa.

Kaupungilla tulisi jatkuvasti tavoitella sitä, että tietosuoja- ja tietoturvaosaaminen kulkisi läpi koko organisaation perustyöntekijästä johtoon asti. Tavoitteena on, että kaikki henkilötietoja käsittelevät osaisivat luokitella henkilötietoja tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla, olipa kyseessä yksittäi-

sen henkilötietoja sisältävän paperin käsittely tai tietosuojan huomioon ottaminen ja tietosuojariskien tunnistaminen vaativassa tietojärjestelmähankinnassa. Kaupungin johdon on tärkeää varmistaa tässä työssä onnistuminen huolehtimalla riittävästä resursoinnista.

Päivi Vilkki

tietosuojavastaava, varatuomari, Helsingin kaupunki

2. Tietotilinpäätöksen tarkoitus

Tietotilinpäätös on keskeinen osa tietosuojan toteutumisen seuranta ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679, jäljempänä tietosuoja-asetus) määrittelemää osoitusvelvollisuutta (5 artikla). Osoitusvelvollisuus tarkoittaa sitä, että organisaation pitää pystyä osoittamaan noudattavansa tietosuoja-asetusta henkilötietojen käsittelyssä sekä toteuttavansa tietosuojaperiaatteita myös käytännössä.

Osoitusvelvollisuuden toteuttaminen edellyttää, että henkilötietojen käsittelyyn liittyvät prosessit ja tietosuojaperiaatteiden käytännön toteuttaminen dokumentoidaan. Tietotilinpäätös on osa tätä dokumentointia, ja se koostaa yhteen, mitä Helsingin kaupungilla on käytännössä tehty tietosuojan toteuttamiseksi.

Osoitusvelvollisuuden toteuttamisen lisäksi tietotilinpäätös antaa tietosuojan tilannekuvan ja toimii tietosuojatyön kehittämisen välineenä.

Tällä tietotilinpäätöksellä osoitetaan, miten tietosuoja ja tietoturva ovat toteutuneet Helsingin kaupungin toiminnassa aikavälillä 1.1. - 31.12.2020. Dokumentti on laadittu yhteistyössä toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tietosuojan ja tietoturvan vastuhenkilöiden sekä kaupungin tietosuojavastaavan ja tietosuojatiimin kesken.

3. Tietosuoja-asioiden vastuunjako Helsingin kaupungilla

Tietosuoja-asioiden vastuunjako on määritelty kaupungin tietosuojalinjauksissa.

3.1 Kaupunginhallitus

Hallintosäännön 8 luvun 1 §:n 5-kohdan mukaisesti kaupunginhallitus vastaa siitä, että kaupunki täyttää tietosuojalainsäädännön velvoitteet ja valvoo niiden toteutumista.

3.2 Tietosuojavastaava

Tietosuoja-asetus velvoittaa kaikkia julkishallintoon kuuluvia organisaatioita nimittämään tietosuojavastaavan. Tietosuojavastaavan tehtäviin kuuluu organisaation neuvonta ja ohjaus kaikissa tietosuojakysymyksissä, tietosuoja-asetuksen noudattamisen valvonta mukaan lukien tähän liittyvät tarkastukset, yhteistyö valvontaviranomaisen kanssa ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisen tukeminen. Helsingin kaupungin tietosuojavastaava ottaa virkaan kaupunginhallitus. Hallinnollisesti tietosuojavastaava sijoittuu kaupunginkanslian hallinto-osastolle. Tietosuojavastaavan asema ja tehtävät määräytyvät suoraan tietosuoja-asetuksen 38 ja 39 artiklan nojalla. Tietosuojavastaava raportoi suoraan kaupungin ylimmälle johdolle, ja hänen asemansa kaupunkiorganisaatioissa on autonominen ja riippumaton.

3.3 Tietosuojatiimi

Tietosuojavastaavalla on apunaan tietosuojatiimi. Siihen kuuluvat apulaistietosuojavastaava, joka avustaa tietosuojavastaavaa tämän tehtävissä ja toimii tietosuojavastaavan sijaisena, sekä kaksi tietosuojan asiantuntijaa.

3.4 Tietosuojatyöryhmä

Kaupungilla on kansliapäällikön asettama tietosuojatyöryhmä, jonka tehtävänä on valmistella kaupungin tietosuoja koskevaa ohjeistusta ja sisäisiä menettelyjä tietosuojan toteuttamiseksi sekä sen osoittamiseksi, että tietosuoja toteutuu kaupungin toiminnassa. Työryhmän tehtävänä on myös koordinoita kaupungin tietosujakäytäntöjen yhtenäisyyttä, huolehtia siitä, että kaupungin

henkilökunnalle järjestetään riittävästi koulutusta tietosuoja-asioissa sekä ohjeistaa, linjata, seurata ja kehittää tietosuojatyötä kaupungilla. Tietosuojavastaava toimii tietosuojatyöryhmän puheenjohtajana.

Tietosuojatyöryhmällä on kaksi alatyöryhmää, sopimusten alatyöryhmä ja tietosuojan vaikutustenarvioinnin alatyöryhmä.

3.5 Tietosujaa koskevat vastuut toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa

Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten johdolla on vastuu toiminnan lainmukaisuudesta henkilötietojen käsittelyssä. Lisäksi kuhunkin toimialaan, virastoon ja liikelaitokseen on nimetty tietosuojan vastuuhenkilö, joka toimii yhteyshenkilönä oman organisaationsa ja tietosuojavastaavan välillä, osallistuu tietosuojatyöryhmän toimintaan, opastaa ja neuvoo omaa organisaatiotaan tietosuoja-asioissa, osallistuu organisaationsa tietosuojan vaikutustenarviointeihin sekä uusien tietojärjestelmien hankintoihin, mikäli tietojärjestelmät käsittelevät henkilötietoja. Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa on lisäksi oltava nimetty vastuuhenkilö myös tietoturva-asioissa.

Tietosuojavastaava ja tietosuojatiimi tapaavat kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen tietosuojan ja tietoturvan vastuuhenkilöt organisaatio kerrallaan kerran syksyn ja kerran kevään aikana. Vastuuhenkilöt ottavat halutessaan mukaansa myös muita osallistujia omasta organisaatiostaan.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan, miten vastuut ja resurssit ovat toteutuneet tarkastelujakson aikana kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkanslian tietosuojan vastuuhenkilö työskentelee kaupunginasiainmiehenä ja hänen varahenkilönsä lakimiehenä kaupunginkanslian hallinto-osaston oikeuspalveluissa. Tietosuojan vastuuhenkilön tehtävät on määritelty kaupungin tietosuojalinjauksissa. Varahenkilö avustaa vastuuhenkilöä kyseisissä tehtävissä. Jokaisella kaupunginkanslian osastolla ja sisäisellä tarkastuksella on lisäksi nimetty tietosuojan yhteyshenkilö, joka edustaa omaa osastoaan kaupunginkanslian tietosuojatyöryhmässä. Yhteyshenkilöiden tehtävänimikkeet ovat

asiantuntija, viestintäsuunnittelija, johtava asiantuntija, kassapäällikkö, johtava työmarkkina-asiantuntija, tutkija ja vs. sisäisen tarkastuksen päällikkö.

Kaupunginkanslian tietosuojatyöryhmän tarkoitus on huolehtia siitä, että kaupunginkanslian osastot saavat tiedon kaupungin tietosuojatyöryhmän ja tietosuojatiimin kaupunkitasoisista tietosuojan toteuttamiseen liittyvistä ohjeista ja toimenpiteistä. Osastojen tietosuojan yhteyshenkilöt osallistuvat kanslian tietosuojatyöryhmän kokouksiin ja viestivät eteenpäin omalla osastollaan tarpeellisista tietosuojaan liittyvistä asioista. Yhteyshenkilöt keräävät osastokohtaiset tiedot tietotilinpäätökseen.

Vastuunjaosta ei ole kansliassa tehty päätöksiä eikä niitä ole kirjattu tehtäväkuviin. Tietosuojan vastuuhenkilölle ja varahenkilölle eikä myöskään osastojen yhteyshenkilöille ole määritelty täsmällistä, tietosuojatyöhön käytettävissä olevaa työaika. Tietosuojan vastuuhenkilön tietosuojaan käytettävissä oleva työaika riippuu kokonaistyötilanteesta ja se on vaihdellut noin 50–90 %:n välillä. Myös varahenkilön kohdalla tietosuojatyöhön käytettävissä oleva työaika riippuu muista työtehtävistä ja niiden kiireellisyydestä, vaihdellen noin 30–50 %:n välillä.

Osastojen tietosuojan yhteyshenkilöille ei ole määritelty tietosuojaa-asioiden käytettävissä olevaa työaika eikä sijaisia.

Vastuissa ei ole tapahtunut muutoksia edelliseen tietotilinpäätöskäuteen verrattuna.

Kaupunginhallitus on siirtänyt toimivaltaa kaupunginkanslian viranhaltijoille henkilörekistereitä koskevissa asioissa (Kaupunginhallitus 20.4.2020, § 247).

Käytettävissä oleva työaika ei riitä tietosuojatyöhön, vaan kansliassa olisi tarvetta kokoaikaiselle tietosuojan vastuuhenkilölle. Lisäksi varahenkilölle tulisi varata enemmän työaika tietosuojatyöhön ja vastuuhenkilön avustamiseen erityisesti tietosuojan vaikutustenarvioinneissa. Kanslian tietosuojatyöryhmän jäsenille tulisi varata riittävästi aikaa tietosuojaaosaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla on kolme tietosuojalakimiestä, joiden pääasiallisena työtehtävänä on tietosuojaan liittyvät tehtävät. Kahden sopimus- ja hankintalakimiehen työtehtäviin on kuulunut sopimukseen ja hankintoihin liittyvät tietosuojaa-asiat. Tietosuojan vastuuhenkilöinä on toiminut kaksi tietosuojalakimiestä. Yhden tietosuojalakimiehen työpanos on ollut kokonaisuudessaan Apotti-tietojärjestelmään liittyvässä hankkeessa. Tietosuojalakimiesten tehtäväkuviin ei ole

kirjattu vastuita tietosuojatehtävistä. Tietosuojatyön vastuunjaosta ei ole tehty päätöksiä toimialalla.

Tietosuojalakimiehet ovat sijaistaneet toisiaan ja poikkeustilanteissa tietotekniikkapäällikkö on sijaistanut heitä tietoturvaloukkausten ilmoittamisessa, jos kaikki tietosuojalakimiehet ovat olleet poissa. Pidemmät poissaolot on pidetty niin, että aina joku tietosuojalakimiehistä on ollut paikalla. Kesälomien aikana korkeakouluharjoittelija on sijaistanut tietosuojalakimiesten työtehtäviä joissain asioissa, kuten tietoturvaloukkausten ilmoittamisessa.

Edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna yksi tietosuojalakimies enemmän on tehnyt tietosuojaan liittyviä tehtäviä vuonna 2020.

Tietopyyntöjä on käsitellyt tietopyyntötiimi, jossa on ollut neljä kokoaikaista työntekijää. Tietopyyntötiimiin on tullut vuoden 2020 aikana yksi työntekijä lisää verrattuna viime vuoteen, koska tietopyyntöjen käsittely vaatii toimialalla paljon resursseja. Tietopyyntötiimin työntekijät sijaistavat toisiaan.

Tietoturvaloukkaukset, vaikutustenarvioinnit ja sopimukseen liittyvät tietosuojaa-asiat työllistävät merkittävässä määrin tietosuojalakimiehiä. Lisäksi työntekijöiltä tulee runsaasti tietosuojaan liittyviä konsultaatiopyyntöjä. Toimialalle tulee myös runsaasti tietopyyntöjä ja rekisteröityjen yhteydenottoja tietopyynnöistä. Vuonna 2020 Covid-19-liittännäiset selvitysasiat ovat työllistäneet myös tietosuojalakimiehiä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatus- ja koulutuslautakunta on delegoinut rekisterinpitäjän tehtävät kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimialajohtajalle (Kasvatus- ja koulutuslautakunta 20.11.2018, 250 §).

Toimialalla tietosuojaa-asioiden hoitaminen on vastuutettu hallintopalveluiden päätöksenteon tuki -yksikköön. Toimialan tietosuojan vastuuhenkilö on toimialajohtajan 4.6.2018 päätöksen perusteella pääsuunnittelijana työskentelevä henkilö. Eri yksiköissä vastuu henkilöstön perehdyttämisestä tietosuojaa-asioiden on yksiköiden esihenkilöillä.

Toimialan tietosuojan vastuuhenkilön lisäksi toimialan tietosuojatyötiimissä toimivat tietoturvapäällikkö, lakimies ja ICT-asiantuntija. Työaika ja henkilöitä tietosuojatyöhön on resursoitu riittävästi. Sijaistukset hoidetaan työtiimissä.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietosuojatyö on organisoitu kahden lakimiehen toimesta. Kaupunkiympäristön toimialalla on perustettu

ja täytetty huhtikuusta 2020 lähtien tietosuojalakimiehen vakanssi, jonka työtehtävistä 100 % on tietosuoja koskevia työtehtäviä ja jolla on päävastuu tietosuojatyöstä. Tietosuojalakimiehen lisäksi toimialalla on toiminut huhtikuusta 2020 lähtien myös toinen tietosuojan vastuuhenkilö, jonka työtehtävistä 40 % on tietosuoja koskevia työtehtäviä. Tietosuojan vastuuhenkilöt sijaistavat toisiaan tarvittaessa. Varsinaista sisäistä tietosuojatyöryhmää ei toimialalla ainakaan toistaiseksi vielä ole.

Yksittäisenä tietosuoja koskevana osa-alueena merkittävän osan tietosuojan vastuuhenkilöiden käytettävissä olevasta työajasta vievät toimialalla huhtikuussa 2020 aloitetuissa vaikutustenarviointiprosesseissa mukana oleminen ja niiden ohjaaminen.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Tietosuoja koskevat vastuut on kirjattu seuraavissa asiakirjoissa: lautakunnan delegointipäätös rekisterinpitäjän tehtävistä 27.3.2018; toimialajohtajan päätökset 9.4.2018 ja 17.4.2018; palvelukokonaisuuksien johtajien päätökset (liikuntaj 16.4., kultturij 16.4. ja 2.5.2018, hallintoj 17.4.2018, nuorisoasiainj 2.5. ja 16.5.2018) sekä lakimiehen TVA (2018).

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tietosuojan vastuuhenkilönä toimii hallintopalveluiden päätöksenteon tuki-yksikössä työskentelevä lakimies. Toimialan tietosuojatyössä toimii yhteensä neljä henkilöä, jotka ovat tietosuojan vastuuhenkilön lisäksi tietoturvapäällikkö ja kaksi hallintosihteeriä.

Lakimiehen työajasta on käytetty noin 35 % tietosuojan vastuuhenkilön tehtäviin. Tietoturvapäällikkö on toiminut tietosuojan vastuuhenkilön sijaisena. Tietoturvapäällikkö on käyttänyt arviolta 20 % työajastaan tietosuojaan liittyviin tehtäviin, kuten tietosuojan vaikutustenarviointeihin.

Liikenneliikelaitos

21.10.2019 alkaen tietosuojan vastuuhenkilön tehtäviä on hoitanut toinen HKL:n lakimies, jolle tietosuojan vastuuhenkilön tehtävät siirtyivät toimitusjohtajan 20.11.2019 tekemän päätöksen mukaisesti. Päätöksessä nimettiin myös tietosuojan vastuuhenkilön varahenkilö, joka työskentelee HKL:llä lakimiehenä. Tietosuojan vastuuhenkilöksi nimitetyn lakimiehen siirryttyä pois tehtävistä, on tietosuojan vastuuhenkilönä toiminut joulukuusta 2020 alkaen hallintopäällikkö. Muita kirjauksia vastuista ei ole tehty. Vain tietosuojan vastuuhenkilöllä on mainittu työtehtävissä nimenomaan tietosuojaan liittyviä tehtäviä. Muutoksia edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna ei ole tehty. Vuonna 2020 tietosuojatyöhön on ollut käytettävissä yhden henkilön työajasta n. 50%.

HKL:ssä tietosuojatyöhön liittyen ovat työllistäneet enimmäkseen tietosuojan vaikutustenarvioinnit sekä vanhojen sopimusten läpikäyminen.

Palvelukeskusliikelaitos (Palke)

Tietosuojatyön vastuunjaosta ei ole kuluvana vuonna tehty erillispäätöksiä.

Tietosuojan vastuuhenkilön, turvallisuuspäällikön, ICT-päällikön, ICT-asiantuntijan ja johdon assistentin ja kehityspäällikön tehtäviin kuuluvat Palkessa tietosuojaan liittyvät tehtävät.

Palkessa tietosuojan vastuuhenkilönä toimii ICT-projektipäällikkö. Varahenkilöiksi on nimetty ICT-päällikkö ja turvallisuuspäällikkö. Tietosuojan vastuuhenkilöllä on käytettävissä työaika tarpeen mukaisesti, ei sidottua prosenttimäärää. Aikaa on riittävästi. Resursointi on järjestetty niin, että tietosuojan vastuuhenkilöllä on mahdollisuus käyttää tarvittava aika tietosuojaan. Tukena toimii tietoturvallisuusryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti. Ryhmään kuuluu vakinaisesti kahdeksan jäsentä.

Tietosuojatyö liittyy läheisesti henkilöstön työkäytäntöihin ja järjestelmä- ja projektipäälliköiden kehitystyöhön. Näissä tehtävissä toteuttamista rajoittaa ehkäpä enemmän osaamisen, kuin ajan puute.

Sijaisjärjestelyt ovat riittävät Palkessa.

Muutoksia vastuissa on tapahtunut verrattuna edelliseen tarkastelujaksoon 25.5.2018-31.12.2019,

ICT-päällikkö vaihtui edellisestä kaudesta.

Tietosuoja on Palkessa osa tietoturvallisuutta.

Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)

Talpassa ei ole varsinaisia päätöksiä vastuunajosta, mutta muuten on selvää, mitä kenellekin kuuluu:

- Tietosuojan kokonaisvastuu on lakimiehellä.
- Tietosuojan vastuuhenkilöt ovat lakimies ja erityissuunnittelija ja heidän varahenkilönsä tietohallintopäällikkö ja projektipäällikkö. Tietosuojaan liittyviä tehtäviä on myös tietohallintosuunnittelijalla ja suunnittelijalla.
- Tietopyynnöistä vastaa tietohallintosuunnittelija ja suunnittelija.
- Tietoturvaloukkauksista vastaa lakimies ja erityissuunnittelija. Varahenkilöinä ovat projektipäällikkö ja tietohallintopäällikkö.
- Tietosuojakoulutuksista vastaa integraatioasiantuntija.
- Vastuut on osittain kuvattu tehtäväkuivissa.

Tietosuojaan vastuuhenkilöllä ja varahenkilöllä on käytettävissä työaika tietosuojaan liittyviin tehtäviin riittävästi, mutta prosenttiosuutta kokonaistyöajasta ei pysty sanomaan, sillä se vaihtelee.

Sijaisjärjestelyt ovat riittävät tietosuojaan vastuuhenkilön ja muiden tietosuojatyöhön osallistuvien osalta.

Edelliseen tarkastelujaksoon 25.5.2018-31.12.2019 verrattuna ymmärrys ja osaaminen tietosuojaan liittyen on parantunut. Nykyään tietoturvaloukkaukset tunnistetaan paremmin.

Talpan tietosuojaan vastuut käyvät ilmi hallintosäännöstä ja organisaation mukaisista tehtäväkuvista sekä riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan dokumenteista.

Salassapitovelvollisuus on kaikissa työsopimuksissa.

Tietosuojaan vastuuhenkilöiden tehtäväkuvissa on erikseen mainittu tietosuojaan liittyvät tehtävät. Esimiehet on vastuutettu esimiesamutilaisuuksissa ja muu henkilöstö työyhteisökokouksissa.

Tietosuoja-asiat kuuluvat koko henkilöstölle ja vastuuta on korostettu siten, että se ulottuu myös työajan ulkopuolelle. Tietosuojaan on kiinnitetty erityisesti huomiota korona-aikana lisääntyneessä etätyössä.

Tietoturvaloukkauksiin ja tietopyyntöihin on henkilöstöresursseja käytössä riittävästi.

Rakentamispalveluliikelaitos

Rakentamispalveluliikelaitoksen (Staran) johtokunta on siirtänyt liikelaitoksen toimitusjohtajalle tietosuoja ja tietoturvan järjestämistä koskevan päätösvallan 26.4.2018 (§ 69). Liikelaitoksen tietosuojaan vastuuhenkilöinä toimivat hallintolakimies ja lakimies. Varahenkilöksi on kaupungin tietosuojatyöryhmälle ilmoitettu hankintalakimies.

Työaika tietosuojatyötehtäviin on käytettävissä riittävästi.

Liikelaitoksen tietosuojaan vastuuhenkilöt ovat tehneet tietosuojaan liittyviä tehtäviä yhteistyössä tietohallintopäällikön ja varahenkilön kanssa.

Työterveysliikelaitos

Työterveysliikelaitoksen (jäljempänä Työterveys Helsingin) tietosuojaan vastuuhenkilönä toimii vastaava ICT-asiantuntija ja varahenkilönä ylläkkäri. Vastuut ja toimintaohjeet on kuvattu Työterveys Helsingin sähköisessä toiminnanohjausjärjestelmässä.

Työaika tietosuojatehtäviin on ollut kohtuullisesti.

Tietojen jalkauttamisen varmistamiseksi on sovittu tietosuojatyöryhmän jälkeen pidettäväksi sisäinen palaveri, mikä toteutui alkuvuodesta ja on sittemmin ajankohtaisen tilanteen vuoksi jäänyt. Käytäntö otetaan uudelleen vuonna 2021.

Pelastuslaitos

Pelastuskomentaja on päättänyt pelastuslaitoksen tietosuojatyön vastuujako. Vastuujako on kirjattu ohjeeseen Tiedonhallinnan vastuuroolit.

Pelastuslaitoksen lakimies toimii pelastuslaitoksen tietosuojaan vastuuhenkilönä, joka toimii yhteyshenkilönä kaupungin tietosuojavastaavaan ja neuvoo pelastuslaitosta tietosuoja-asioissa. Varahenkilöinä toimivat tietotekniikkapalveluiden esihenkilö ja hallintopäällikkö.

Pelastuslautakunta on 8.5.2018 delegoinut toimivallan henkilörekistereitä koskevissa asioissa pelastuskomentajalle tai tämän määräämälle. Pelastuskomentaja on päättänyt (HEL 2018-004821), että hallintopäällikkö toimii pelastuslaitoksen henkilörekisterien vastuuhenkilönä. Hallintopäällikkö on päättänyt henkilörekistereiden yhteyshenkilöt (HEL 2018-004821).

Työaika tietosuojatyötehtäviin on resursoitu arviolta 200-250 henkilötyötuntia vuodessa. Vuoden 2020 osalta resurssit ovat riittäneet.

Tarkastusvirasto

Tarkastusviraston tietosuojaan vastuuhenkilönä toimii controller. Varahenkilönä toimii ICT-kaupunkitarkastaja. Vuoden 2020 syyskuussa tarkastusvirastossa aloitti kaupunkitarkastaja, joka toimii controllerin varahenkilönä ja jolle perehdytetään tietosuojaan vastuuhenkilön tehtävät. Vastuut on kirjattu tietosuoja-asioita hoitavien tehtävänkuvien.

Työaika tietosuojatyötehtäviin on käytettävissä riittävästi.

Tarkastuslautakunnan toimivalta henkilörekistereitä koskevissa asioissa on siirretty tarkastusjohtajalle 10.12.2019 § 92 ja tarkastusjohtajalta controllerille ja ICT-kaupunkitarkastajalle 8.6.2017 § 8.

4. Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

4.1 Rekisteröityjen informointi

Rekisterinpitäjän on toimitettava rekisteröidyille henkilö-tietojen käsittelyä koskevat tiedot. Tiedot on annettava tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä.

Rekisterinpitäjän on lisäksi helpotettava rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista.

Helsingin kaupunki antaa rekisteröidyille tarvittavan informaation kaupungin internetsivuilla (hel.fi/tietosuoja). Sivulla annetaan yleisinformaatiota henkilötietojen käsittelystä Helsingin kaupungilla sekä kerrotaan rekisteröidyn oikeuksista ja niiden toteuttamisesta. Lisäksi sivuilla on rekisteriselosteet, joissa kerrotaan henkilötietojen käsittelystä rekisterikohtaisesti.

4.2 Rekisteriselosteet

Kaupunki kerää henkilötietoja eri rekistereihin tietojen käyttötarkoitusten mukaan. Kaikista kaupungin rekistereistä on laadittu rekisteriselosteet, joista ilmenee seuraavat tiedot:

- rekisterin nimi
- rekisterinpitäjän ja tämän edustajan yhteystiedot
- henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä käsittelyn oikeusperuste
- rekisterin tietosisältö
- tieto henkilötietojen säännönmukaisista luovutuksista
- henkilötietojen säilytysaika tai jos se ei ole mahdollista, tämän ajan määrittämiskriteerit
- henkilötietojen tietolähteet.

Rekisteriselosteet, jotka koskevat kaupungin asiakkaiden henkilötietoja, on julkaistu kaupungin verkkosivuilla ja sisäiset rekisteriselosteet ovat intranetissä. Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tietosuojan vastuuhenkilöt huolehtivat rekisteriselosteiden laatimisesta. Tietosuoja-vastaava ja tietosuojatiimi ovat tarkastaneet kaikki rekisteriselosteet ennen niiden julkaisemista. Vuoden 2020 aikana kaupungin rekisteriselostepohjat päivitettiin saavutettaviksi.

Jokaiselle rekisterille on nimetty vastuuhenkilö, joka vastaa omalta osaltaan kyseisen rekisterin tietosuojasta, rekisteriselosteen lainmukaisuudesta sekä rekisteröityjen tietopyyntöihin vastaamisesta ja muiden rekisteröityjen oikeuksien toteuttamisesta. Jokaisella rekisterillä on lisäksi yhteyshenkilö, joka ottaa vastaan tietopyynnöt ja tiedon korjaamisvaatimukset.

Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten rekisterien lukumäärät on lueteltu oheisessa taulukossa:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Rekisterien lukumäärä	
	Edellinen tarkastelukausi 25.5.2018–31.12.2019	2020
Kaupunginkanslia	25	30
Sosiaali- ja terveystoimiala	12	15
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	19	19
Kaupunkiympäristön toimiala	55	58
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	31	34
Liikenneliikelaitos (HKL)	11	15
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	1	1
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	4	4
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	1	1
Pelastuslaitos	10	12
Tarkastusvirasto	3	3
Kaupungilla yhteensä	172	192

4.3 Rekisteröidyn oikeuksiin liittyvät pyynnöt

Rekisteröidyillä on oikeuksia liittyen omiin henkilötietoihin ja niiden käsittelyyn. Rekisteröidyillä on muun muassa oikeus tietää käsitelläänkö hänen henkilötietojaan ja mitä

henkilötietoja käsitellään sekä pyytää häntä koskevat tiedot itselleen. Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus vaatia virheelliset henkilötiedot oikaistavaksi. Muita rekisteröidyn oikeuksia sovelletaan eri tavoin riippuen siitä, mikä on henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste. Esimerkiksi oikeutta tietojen poistamiseen ei sovelleta lakisääteisiin rekistereihin.

Rekisterinpitäjän velvollisuutena on helpottaa rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä ja varmistaa oikeuksien tehokas toteutuminen. Kaupunki informoi rekisteröidyn oikeuksista ja niiden toteuttamisesta verkkosivuillaan.

Seuraavissa luvuissa luetellaan kunkin rekisteröidyn oikeuden osalta kullekin toimialalle, virastoon ja liikelaitokseen tulleiden pyyntöjen lukumäärät.

4.3.1 Oikeus saada pääsy tietoon, tietojen tarkastuspyynnöt

Henkilöllä, jonka henkilötietoja kerätään kaupungin palveluissa, on oikeus saada kaupungilta vahvistus siitä, että häntä koskevia henkilötietoja käsitellään tai että niitä ei käsitellä. Rekisteröity voi pyytää jäljennökset omista tiedoistaan. Tämän voi tehdä sähköisesti kaupungin internetsivuilla tai palauttamalla paperilomake kaupungin kirjaamoon tai erikseen määriteltyjen toimialojen palvelupisteisiin.

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Saapuneiden tarkastuspyyntöjen lukumäärä edellisen tarkastelujakson 25.5.2018–31.12.2019 aikana	Pyynnöistä kieltäytymisten lukumäärä edellisen tarkastelujakson 25.5.2018–31.12.2019 aikana	Omaan rekisteriin kohdistuneiden tarkastuspyyntöjen lukumäärä 2020	Sellaiset pyynnöt, joissa muu toimiala/virasto/liikelaitos on toiminut rekisterinpitäjänä ja pyytänyt osavastausta 2020	Pyynnöistä kieltäytymisten lukumäärä 2020
Kaupunginkanslia	11	0	5	0	0
Sosiaali- ja terveystoimiala	993	0	1158	> 10	5
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	56	0	110	ei tilastoitu	0
Kaupunkiympäristön toimiala	12	0	12	0	0
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	0	0	1	0	0
Liikenneliikelaitos (HKL)	0	0	1	3	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0	3	0	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	0	0	0	0	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	0	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	43	0	8	0	0
Pelastuslaitos	2	0	10	0	0
Tarkastusvirasto	0	0	0	0	0
Kaupungilla yhteensä	1117	0	1308	Noin 15	5

4.3.2 Oikeus tietojen oikaisemiseen, oikaisupyynnöt

Henkilöllä on oikeus vaatia, että kaupunki oikaisee häntä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot ilman aiheetonta viivytystä. Vaatimuksen voi tehdä sähköisesti

kaupungin internetsivuilla tai palauttamalla paperilomake kaupungin kirjaamoon tai erikseen määriteltyjen toimialojen palvelupisteisiin.

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Oikaisupyyntöjen lukumäärä edellisen tarkastelujakson 25.5.2018-31.12.2019 aikana	Pyynnöistä kieläytymisten lukumäärä edellisen tarkastelujakson 25.5.2018-31.12.2019 aikana	Oikaisupyyntöjen lukumäärä 2020	Pyynnöistä kieläytymisten lukumäärä 2020
Kaupunginkanslia	2	0	2	1
Sosiaali- ja terveystoimiala	180	0	364	198
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	2	0	3	1
Kaupunkiympäristön toimiala	2	0	1	0
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	0	0	0	0
Liikenneliikelaitos (HKL)	0	0	0	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0	0	0
Taloushallinto-palveluliikelaitos (Talpa)	0	0	0	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	9	0	3	0
Pelastuslaitos	0	0	0	0
Tarkastusvirasto	0	0	0	0
Kaupungilla yhteensä	195	0	373	200

4.3.3 Oikeus tietojen poistamiseen, poistopyynnöt

Joissakin poikkeustapauksissa, esimerkiksi jos tietojen käsittely on perustunut henkilön suostumukseen ja henkilö peruuttaa suostumuksensa, henkilöllä on oikeus

saada tietonsa poistetuiksi eli tulla unohdetuksi. Oikeutta tietojen poistamiseen ei ole, jos käsittely perustuu kaupungin lakisääteisen veloitteen noudattamiseen, liittyy yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai kaupungille kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen.

Toimiala/virasto/liikelaitos	Poistopyyntöjen lukumäärä edellisen tarkastelujakson 25.5.2018–31.12.2019 aikana	Pyynnöistä kieltäytymisten lukumäärä edellisen tarkastelujakson 25.5.2018–31.12.2019 aikana	Poistopyyntöjen lukumäärä 2020	Pyynnöistä kieltäytymisten lukumäärä 2020
Kaupunginkanslia	0	0	0	0
Sosiaali- ja terveystoimiala	Muutama, tarkka tilastointi puuttuu	0	0	0
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	7	0	2	2
Kaupunkiympäristön toimiala	3	0	2	0
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	1	0	0	0
Liikenneliikelaitos (HKL)	0	0	0	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0	0	0
Taloushallinto-palveluliikelaitos (Talpa)	0	0	0	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	0	0	2	0
Pelastuslaitos	0	0	0	0
Tarkastusvirasto	0	0	0	0
Kaupungilla yhteensä	Noi 15	0	6	2

4.3.4 Oikeus henkilötietojen käsittelyn rajoittamiseen

Henkilöllä voi tietyissä tilanteissa olla oikeus pyytää henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista siksi aikaa, kunnes hänen tietonsa on asianmukaisesti tarkistettu ja korjattu tai täydennetty.

Henkilötietojen käsittelyn rajoittamispyyntöjä ei ole tullut kaupungille yhtään.

4.3.5 Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä

Henkilöllä on oikeus henkilökohtaiseen, erityiseen tilanteeseensa perustuen milloin tahansa vastustaa henkilötietojensa käsittelyä silloinkin, kun käsittely perustuu yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai kaupungille kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen. Sama oikeus on silloin, kun käsittely perustuu rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettuun etuun. Tässä tapauksessa tietoja voidaan käsitellä edelleen vain, jos käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, jonka kaupunki voi osoittaa. Käsittelyä saa jatkaa

myös, jos käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Vastustamisoikeus ei koske tilanteita, joissa henkilötietojen käsittely perustuu kaupungin lakisääteiseen velvoitteeseen.

Henkilötietojen käsittelyn vastustamisvaatimuksia ei ole tullut kaupungille yhtään.

4.3.6 Oikeus riitauttaa automaattinen yksittäispäätös

Henkilöllä on oikeus olla joutumatta automaattiseen henkilötietojen käsittelyyn perustuvan päätöksen kohteeksi, jos päätöksestä aiheutuu hänelle oikeudellisia vaikutuksia tai se vaikuttaa häneen muulla vastaavalla tavalla merkittävästi. Tällaista automaattista päätöksentekoa on esimerkiksi henkilötietojen profilointi.

Kaupungille ei ole tullut yhtään yhteydenottoa koskien automaattiseen henkilötietojen käsittelyyn perustuvan päätöksen kohteeksi joutumista.

5. Selosteet käsittelytoimista

Rekisterinpitäjän on ylläpidettävä selosteita käsittelytoimista (tietosuoja-asetuksen 30 artiklan mukaiset selosteet). Selosteet käsittelytoimista ovat yleisiä kuvauksia siitä, miten rekisterinpitäjä käsittelee henkilötietoja. Selosteet käsittelytoimista laaditaan kaupungin sisäiseen käyttöön sekä valvontaviranomaista varten. Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tietosuojan vastuhenkilöt huolehtivat selosteiden laatimisesta. Selosteissa kerrotaan:

- rekisterin tai palvelukokonaisuuden nimi
- rekisterinpitäjä ja yhteystiedot
- tietosuojavastaava ja hänen yhteystietonsa
- henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset
- kuvaus rekisteröityjen ryhmistä

- kuvaus henkilötietoryhmistä
- vastaanottajaryhmät
- tietojen säilytysajat
- kuvaus teknisistä ja organisatorisista turvatoimista
- tieto henkilötietojen säännönmukaisista luovutuksista EU/ETA-alueen ulkopuolelle
- viittaus henkilötietojen käsittelijän kanssa solmittuun käsittelyä koskevaan sopimukseen.

Oheisessa taulukossa on lueteltu, mitä selosteita käsittelytoimista kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa on tehty.

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Muutokset verrattuna edelliseen tarkastelukauteen 25.5.2018-31.12.2019
Kaupunginkanslia	<ul style="list-style-type: none"> • Työllisyyspalvelurekisteri (aik. Työllisyyspalveluiden asiakasrekisteri) • Yritystoiminnan tukeminen ja yrittäjyyden edistäminen • Kansainväliset osaajat yritysten kasvun vauhdittajina -hankkeen puoliso-ohjelman osallistujarekisteri (UUSI) • Yksinyrittäjille myönnettävät avustukset COVID-19 -epidemian aiheuttaman tilapäisesti heikentyneen taloudellisen tilanteen vakauttamiseksi (UUSI; passiivitilassa oleva) • Asian- ja asiakirjahallinnan rekisteri • Kaupunginkanslian kirjastoasiakkuuksien hallinta • Kunnalliskalenteri • Tilan- ja turvallisuudenhallinta • Oikeuspalvelujen asiakasrekisteri • Henkilöstöhallintorekisteri • Rekrytoinnin rekisteri • Koulutuksenhallinnan rekisteri 	<ul style="list-style-type: none"> • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste ei valmis seurantajakson päättyessä • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, päivitys 2020 • Seloste tehty, ei päivityksiä • Seloste tehty, ei päivityksiä • Seloste tehty, ei päivityksiä

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Muutokset verrattuna edelliseen tarkastelukauteen 25.5.2018-31.12.2019
Kaupunginkanslia	<ul style="list-style-type: none"> • Kaupunkikonsernin omistajatietorekisteri • Avustusrekisteri • Henkilöstökassa • Laskentarekisteri • Antolainarekisteri • Helsingin kaupungin talouden ja toiminnan suunnittelun ja seurannan rekisteri • Helsingin väestötietojärjestelmä • Tilasto- ja tutkimustoiminnan tietorekisteri • Käyttäjätunnusten hallinta • Sähköisten asiointipalvelujen rekisteri • Pääkaupunkiseudun toimipiste- ja palvelurekisteri • Kaupunginkanslian asiakasviestinnän, markkinoinnin ja tilaisuuksienhallinnan rekisteri • Helsingin kaupungin aineistopankin rekisteri • Helsingin kaupungin etäyhteyden avulla toteutettujen digiopastusten asiakasrekisteri • Leanlab kehittäjäyhteisön jäsenrekisteri • Osallisuuden ja palautteiden rekisteri • Sisäisen tarkastuksen tarkastusrekisteri • Sisäisen tarkastuksen työajanseurantarekisteri 	<ul style="list-style-type: none"> • Seloste tehty, ei päivityksiä. • Seloste tehty, ei päivityksiä. • Seloste tehty, ei päivityksiä. • Seloste tehty, ei päivityksiä. • Seloste tehty, päivitys 2020. • Seloste tehty, ei päivityksiä. • Seloste laadittu, ei päivityksiä. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste ei valmis seurantajakson päättyessä • Seloste laadittu, päivitys 2020. • Seloste on tehty • Seloste on tehty

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Muutokset verrattuna edelliseen tarkastelukauteen 25.5.2018-31.12.2019
Sosiaali- ja terveystoimiala	<ul style="list-style-type: none"> • lääkäiden palvelujen asiakasrekisteri • Kotihoidon asiakasrekisteri • Lapsiperheiden palvelujen asiakasrekisteri • Lastensuojeluilmoitusten asiakasrekisteri • Lastensuojelun rekisteri • Perheoikeudellisten palvelujen asiakasrekisteri • Potilasrekisteri • Päihdepalvelujen asiakasrekisteri • Työkäisten palvelujen asiakasrekisteri • Vammaispalvelujen asiakasrekisteri 	<ul style="list-style-type: none"> • Selosteita on päivitetty järjestelmäluettelon osalta, erityisesti vaikutustenarviointien yhteydessä. • Uusia selosteita ei ole tehty.
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakas- ja sidosryhmäviestinnän rekisteri • Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan rekisteri • Opetusverkon käyttäjärekisteri • Opintohallintorekisterit • Oppilas- ja opiskelijahuolto • Oppivelvollisuuden valvontarekisteri • Perhepäivähoitajarekisterit • Puhelinpalveluiden asiakasrekisteri • Tilojen asukaskäytön asiakasrekisteri • Vapaan sivistystyön rekisteri • Varhaiskasvatuksen asiakasrekisteri 	<ul style="list-style-type: none"> • Opintohallintorekistereiden selosteeseen on lisätty Oppivelvollisuuden valvontarekisteri
Kaupunkiympäristön toimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelut ja luvat -kokonaisuus • Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus • Hallinto- ja tukipalvelut -palvelukokonaisuus • Rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • 30 artiklan mukaisiin selosteisiin on lisätty tiedot muutamasta uudesta rekisteriselosteesta sekä lisätty viittauksia henkilötietojen käsittelijän kanssa solmittuihin henkilötietojen käsittelyä koskeviin sopimuksiin. • Uusia 30 artiklan mukaisia selosteita ei ole tehty.

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Muutokset verrattuna edelliseen tarkastelukauteen 25.5.2018-31.12.2019
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	<ul style="list-style-type: none"> • Etsivän nuorisotyön asiakasrekisteri • HAM näyttelylainarekisteri • Helmet-kirjastojen asiakasrekisteri • Kaupunginmuseon kokoelmanhallintarekisteri • Kaupunginmuseon kuvapalvelurekisteri • Kaupunginorkesterin kummiperherekisteri • Kaupunginorkesterin teos- ja esitystietorekisteri • Kaupunginorkesterin toiminnanohjausrekisteri (OPAS) • Kirjastopalvelujen asiakastyöasema- ja tulostusrekisteri • Kirjastopalvelujen infonäyttörekiesteri • Kirjastopalvelujen Kotikirjaston asiakasrekisteri (Kotikirjasto) • Kirastot.fi-emosivuston käyttäjärekiesteri • Kohdennetun nuorisotyön Luotsin asiakasrekisteri • Kulttuuripalvelujen kanta-asiakas- ja sidosryhmärekiesteri • Kulttuuripalvelujen tilavaraus- ja asiakasrekisteri • Liikuntapalvelujen asiakasrekisteri • Liikuntapalvelujen vuokrauksenhallintarekiesteri • Nuorisoneuvoston vaalit 2019 (Ruuti) • Nuorisopalvelujen harrastushakurekiesteri • Nuorisopalvelujen jäsenrekisteri • Nuorisopalvelujen kesätyösetelirekiesteri • Nuorten ääni -toimitus • Rastila Camping asiakasrekisteri • RuutiGaala-henkilörekiesteri • Taidemuseon kokoelmahallintarekiesteri (TAMU/Maria) • Tapahtumien, kampanjoiden, arvontojen ja kilpailuiden osallistujatietorekiesteri • Tilanvaraus- ja tietokantarekiesteri (Varaamo ja Respa) • Toimialan palvelujen kuvauslupien ja kuvien julkaisulupien henkilörekisteri • Vapaaehtoistyön rekisteri • Venepaikkojen varausrekisteri • Julkisen taiteen portfoliohaun rekisteri • Palvelutarjotin • Kulttuurin kummilapset • Lukuvalmentaja Junior 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietosuoja-asetuksen 30 artiklan mukaisia uusia selosteita on tehty 29 kpl vuonna 2020 aikaisemmin tehtyjen viiden selosteen lisäksi

Toimiala/virasto/ liikelaitos	Selosteet käsittelytoimista	Muutokset verrattuna edelliseen tarkastelukauteen 25.5.2018-31.12.2019
Liikenneliikelaitos (HKL)	<ul style="list-style-type: none"> • Autopaikkajärjestelmän asiakasrekisteri • Espoon ja Helsingin kaupunkipyöräpalvelun asiakasrekisteri • Lakipalveluiden asiakasrekisteri • Liikennehenkilökunnan tietojärjestelmän rekisteri • Liikennepeili- lehden jakelurekisteri • Liikenteenohjauksen ja liikenneturvallisuuden henkilörekisteri • Metro – ja raitioliikenteen ajoluparekisteri • Palvelussuhdeasuntojärjestelmän rekisteri • Raide-Jokerin asiakaspalautteiden rekisteri • Raide-Jokerin sidosryhmien ja sidosryhmäviestinnän rekisteri • Raide-Jokerin työntekijöiden ja henkilöstöviestinnän rekisteri 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei ole tehty päivityksiä eikä muutoksia
Palvelukeskusliikelaitos (Palke)	<ul style="list-style-type: none"> • Palkella ei ole omia selosteita 	<ul style="list-style-type: none"> • Palkella ei ole omia selosteita
Taloushallinto-palveluliikelaitos (Talpa)	<ul style="list-style-type: none"> • Talpa-tiedottaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei ole tehty päivityksiä eikä muutoksia
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	<ul style="list-style-type: none"> • Veronumero.fi-palvelun työntekijärekisteri • Staran tuotannonohjauksen rekisteri • Ajoluvat- rekisteri • Staran Asiakasrekisteri 	<ul style="list-style-type: none"> • Selosteita on päivitetty
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	<ul style="list-style-type: none"> • Työterveyden potilastiedot 	<ul style="list-style-type: none"> • Selostetta ei ole muokattu
Pelastuslaitos	<ul style="list-style-type: none"> • Sisäisten rekistereiden palvelukokonaisuus • Ulkoisten rekistereiden palvelukokonaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Selosteiden sisältöä on täsmennetty.
Tarkastusvirasto	<ul style="list-style-type: none"> • Lakisääteiset sidonnaisuusilmoitukset • Tarkastusviraston tarkastusrekisteri • Tarkastusviraston työajanseuranta ja muistioluettelo 	<ul style="list-style-type: none"> • Seloste laadittu, ei päivityksiä (paitsi muutettu saavutettavaksi) • Seloste laadittu, ei päivityksiä (paitsi muutettu saavutettavaksi) • Seloste päivitetty Tarkastusviraston työajanseuranta (rekisteristä on poistettu muistioluettelo) ja muutettu saavutettavaksi

6. Tietoturva

Tietoturva liittyy läheisesti tietosuojaan. Rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetusta. Tietoturvatyökalut, kuten käyttöoikeuksien hallinta ja käyttöoikeusrajaukset, järjestelmälokukset, auditoinnit sekä kyky taata järjestelmien ja palveluiden jatkuva luottamuksellisuus, eheys, käytettävyys ja vikasietoisuus sekä kyky palauttaa nopeasti tietojen saatavuus ja pääsy tietoihin fyysisen tai teknisen vian sattuessa ovat teknisiä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan tietosuojan toteutuminen.

Kukin toimiala, virasto ja liikelaitos vastaa itse siitä, että tietoturvan taso niiden rekistereissä on riittävä. Lisäksi toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa on oltava nimetty vastuhenkilö myös tietoturva-asioissa sekä riittävät sijaisjärjestelyt.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta, miten tietoturvaa koskevat vastuut ja käyttöoikeushallinnan prosessit on toteutettu sekä minkä verran tietojärjestelmissä on ollut suunnittemattomia käyttökatkoja, joilla on ollut merkittävää vaikutusta henkilötietojen käsittelyyn.

6.1 Tietoturvaa koskevat vastuut

Kaupunginkanslia

Hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus vastaa, että kaupunki täyttää tietosuojalainsäädännön mukaiset velvoitteet ja valvoo velvoitteiden toteutumista sekä hyväksyy kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet (8 luku 1 §).

Näistä seuraa tietoturvatyökaluille seuraavaa:

- Tietosuojavelvoitteiden täyttämiseen tarvitaan tietoturvajärjestelyitä
- Riskienhallinnan menettelyillä hallitaan myös tieto- ja ICT-riskejä

Kansliapäällikkö on tehnyt päätöksen 23.12.2019 § 278 koskien tiedonhallinnan ohjausvastuita ja tiedonhallintaryhmän asettamista, sekä päätöksen 25.5.2020 § 125 kaupunginkanslian tiedonhallinnan toteutusvastuista. Päätös 25.5.2020 § 125 koskee myös eräitä tietoturvan vastuita. Helsingin kaupungin tietoturvalinjauksista kansliapäällikkö on tehnyt päätöksen 22.6.2020 § 166 ja tietoturvan teknisen tavoitearkkitehtuurin linjauksesta päätöksen 30.4.2020 § 105.

Kaupunginkanslian toimintasäännön mukaan strategiaosaston tietohallintoyksikön toimialaan kuuluu kaupungin tietohallinnon kokonaisohjaus ja yhteentoimivuuden kehittäminen, tietohallinnon strateginen suunnittelu ja seuranta, tietoteknisen perusinfrastruktuurin palvelujen järjestäminen ja ylläpito, yhteisten ja strategisesti keskeisten tietojärjestelmien ja ICT-palvelujen kehittäminen, yhteisten tietojärjestelmien ja tietovarastojen sovellushallinta sekä kaupunginkanslian tietohallinto ja lähituki. Yksikön tiimit ovat tietohallinnon ohjaus, ICT-kehitys, ICT-palvelut, sovellushallinta sekä kanslian ICT. Tietohallintoyksikköä johtaa tietohallintojohtaja. Strategiaosastoon kuului vuonna 2020 lisäksi suoraan strategiajohtajan alaisuuteen sijoittuvana toimintona digitalisaatio.

Strategiaosaston tietohallintoyksikön tietoturva-asiantuntijan tehtävä on tukea muita asiantuntijoita erilaisissa tietoturvaan liittyvissä tehtävissä, sisältäen henkilöstön tietoturvakoulutuksen sekä –viestinnän järjestämisen yhdessä viestinnän ja koulutuksen asiantuntijoiden kanssa. Kaupunginkanslian strategiaosaston tietoturva-asiantuntija on toiminut kansliassa tietoturvatehtävissä kokopäiväisesti (100 % työajasta).

Strategiaosaston tietoturva-asiantuntijan lisäksi useat muutkin kanslian työntekijät hoitavat tietoturvaan liittyviä tehtäviä. Kaupunginkanslian tietohallinnon asiantuntijoiden tehtäviin sisältyy tekniseen tietoturvaan liittyviä tehtäviä osana normaaleja tietohallinnon tehtäviä. Tämän lisäksi kaupunginkanslian ICT-päällikön tehtävänkuvaan on sisältynyt tietoturvaan liittyviä tehtäviä. Digitalisaatio-ohjelman toimeenpanosta vastavan muutostoimiston erityissuunnittelijan tehtävään on sisältynyt digiturvan tehtäviä, kuten digitaalisen turvallisuuden työryhmän sihteerin tehtävät. Lisäksi kaupunginkanslian turvallisuus- ja valmiusyksikön valmiuspäällikkö on osallistunut aktiivisesti tietoturvatehtäviin ensisijaisesti varautumisen ja valmiuden näkökulmasta.

Kanslian henkilöstöosaston it-koulutuksen suunnittelijan tehtävään on sisältynyt tietoturvakoulutuksen järjestäminen koko henkilöstölle ja myös kaupunkikonsernissa. Erilaisiin tietoturvakoulutuksiin osallistui vuoden 2020 aikana 571 osallistujaa koko kaupungista, yhteensä 330 opetuspäivän (1210 opetustunnin) edestä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Toimialan tietoturvapäällikkö on aloittanut 1.10.2020 ja hänen sijaisenaan toimii aiemmin tietoturvavastaavana toiminut pääsuunnittelija. Tietoturvapäällikkö osallistuu

kaupungin digiturvallisuustyöryhmään sekä tietosuoja-työryhmään ja hänen sijaisenaan näissä työryhmissä toimii ICT-palvelupäällikkö. Toimialan tietohallintopäällikkö osallistuu kaupungin digitaaliseen johtoryhmään.

Tietoturvapäälliköllä on kokonaisvastuu toimialan tietoturvatyöstä. Työtehtäviin sisältyy tietoturvan ja tietosuojan määrittelyyn ja ohjeistukseen osallistuminen toimialan tietosuojatyöryhmässä. Tehtävään kuuluu myös ICT-kehitystarpeiden tunnistaminen sekä prosessien, viestinnän, koulutuksen ja ohjeistuksen kehittäminen erityisesti tietoturvan osalta. Tietoturvapäällikkö osallistuu myös ICT-kehityshankkeisiin ja järjestelmien tietoturvakatselmoiteihin sekä vaikutustenarvioiteihin ja on vastuussa niistä tietoturvan osalta. Lisäksi tehtävään kuuluu toimialan tietosuojan kehittämiseen ja varmistamiseen osallistuminen tietoteknisenä asiantuntijana.

30.9.2020 saakka on toimialalla tietoturvassa toimitu vuoden 2019 vastuilla eli pääsuunnittelijan työajasta vähintään 30 prosenttia ja tietotekniikkapäällikön työajasta 10 prosenttia on varattu tietoturvaan. Koko tietohallinnon henkilöstön tulee käyttää tarvittaessa työaika tietoturvaan.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Toimialan tietoturvasta vastaa tietoturvapäällikkö, joka toimii myös ICT-infrapalvelut yksikön päällikönä. Lisäksi toimialalla on ICT-asiantuntija, jonka vastuualueena on tietoturva ja joka toimii tietoturvapäällikön sijaisena tietoturva-asioissa.

Tietoturvapäällikkö osallistuu kaupungin digiturvallisuustyöryhmään sekä tietosuojatyöryhmään ja toimialan tietosuojatyöryhmään.

Tietohallinnon ICT-infrapalvelut seuraa tietoturvapoikkeamia, ajankohtaisia uhkia ja haavoittuvuuksia sekä tekee niiden pohjalta toimenpiteitä ja lisäksi tunnistaa tietoturvaan liittyviä kehitystarpeita ja koordinoi niiden toteuttamista.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietoturvapäällikkö toimii 100 % toimialan tietoturvatehtävissä. Hänelle nimitetään vuonna 2021 organisaatiouudistuksen myötä sijainen. Toimialalla on erikseen tilaturvallisuudesta vastaavat henkilöt. Tietoturvapäällikkö koordinoi tietoturvan toimenpiteitä toimialalla ja muodostaa yleiskuvan tietoturvasta. Tiedon ja järjestelmien omistajat vastaavat omista tiedoistaan ja järjestelmistä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla päävastuullinen tietoturvan kehittämisestä ja hallinnasta on tietoturvapäälliköllä, joka käyttää tietoturvatyöhön 80 % ajastaan.

Tietoturvapäällikkö vastaa tietoturvan määrittelystä ja ohjeistuksesta sekä järjestää tietoturvakoulutukset. Toimialan sekä palvelukokonaisuuksien johto vastaa tietoturvasta omien palveluidensa osalta.

Yhteensä seitsemällä tietohallinnon henkilöllä on tietoturva osana tehtäväkuva: tietohallintopäällikkö, ICT-palvelupäällikkö, ICT-tuen päällikkö, tietoturvapäällikkö, ICT-projektipäällikkö, tietoliikenneasiantuntija ja ICT-erityisasiantuntija. Vuonna 2021 siirrytään uuteen organisaatioon ICT:ssä ja tästä johtuen myös tietoturvavastuita tullaan päivittämään.

Tietoturvapäällikön sijaisena tietoturva-asioissa toimii ensisijaisesti ICT-kehityksen päällikkö ja tämän jälkeen tietohallintopäällikkö.

Toimialalla on toiminut tietoturvapäällikön vetämä kuusihenkinen tietoturvaryhmä, joka seuraa ajankohtaisia uhkia ja haavoittuvuuksia sekä tekee niiden pohjalta toimenpiteitä ja tämän lisäksi tunnistaa tietoturvaan liittyviä kehitystarpeita ja koordinoi niiden toteuttamista.

Liikenneliikelaitos

Sisäisiin ohjeisiin on kirjattu, että IT-päällikkö on päävastuussa tietoturvasta, etenkin hallinnollisten järjestelmien osalta. Lisäksi IT-asiantuntija (tietoturvan vastuuhenkilön nimetty sijainen) vastaa palvelinten hallinnasta ja IT-suunnittelija tietoverkkojen tehtäväkokonaisuudesta.

Tietoturvan vastuuhenkilöllä on käytettävissä työaika tietoturvaan liittyviin tehtäviin riittävästi tarpeen mukaisesti, keskimäärin kuitenkin noin 5%. Nykyisten tehtävien osalta sijaisjärjestelyt ovat riittävät, mutta kehitystehtäviä varten on tunnistettu resurssivaje.

Tietoturvan osalta ei muutoksia vastuissa.

Palvelukeskusliikelaitos

Toimitusjohtajan päätöksellä turvallisuuspäällikkö, joka toimii suoraan toimitusjohtajan alaisuudessa, vastaa tietoturvallisuudesta. Hän toimii tietoturvaa hallinnoivan ja valvovan tietoturvallisuusryhmän puheenjohtajana yhteistyössä ICT-päällikön kanssa. Ryhmään kuuluu kahdeksan henkilöä. Lisäksi tekninen tietoturvallisuus on sovittu jaetuksi vastuuksi turvallisuuspäällikön ja ICT-päällikön kesken.

Tietoturvan vastuuhenkilöllä on käytettävissä työaika tietoturvaan liittyviin tehtäviin riittävästi tarpeen mukaisesti.

Tietoturvan vastuuhenkilön nimetty sijainen on ICT-päällikkö.

Palkessa myös muilla kuin tietoturvan vastuuhenkilöillä on riittävästä aikaa tietoturvatyöhön.

Myös sijaisjärjestelyt ovat riittävät tietoturvan vastuuhenkilön ja muiden tietoturvatyöhön osallistuvien osalta.

Vastuissa ei ole tapahtunut muita muutoksia verrattuna edelliseen tarkastelujaksoon 25.5.2018-31.12.2019, ainoastaan ICT-päällikkö vaihtui edellisestä kaudesta.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tietoturvaa toteutetaan Talpan tietoturvasuunnitelman mukaisesti. Tietoturvan vastuu jakautuu usealle henkilölle. Kehittämis- ja koordinoituvastuu on määrätty tietohallintopäällikölle ja integraatioasiantuntijalle.

Rakentamispalveluliikelaitos

Tietoturvaa Starassa toteuttaa tietohallinto, Helsingin kaupungin tietoturvalinjausten ja -ohjeiden mukaisesti. Toimijoina tietohallinnossa ovat erityisesti tietohallintopäällikkö ja palvelupäällikkö, joka on nimetty kansliaan päin teknisen tietoturvan yhteyshenkilöksi. Tietohallinnossa muutkin asiantuntijat osallistuvat tietoturvan käytännön toteuttamiseen. Tehtävinä on seurata kaupunkitason linjauksia ja ohjeita, huolehtia Staran osalta tietoturva-asioiden toteutumisesta, sekä ohjeistaa ja tiedottaa liikelaitoksen henkilökuntaa ja johtoa tietoturvasta. Lisäksi esimiehet vastaavat työntekijöidensä toiminnasta tietoturvaohjeiden mukaisesti. Starassa ei ole erityistä tietoturvaryhmää, eikä Stara osallistu kaupunkitason ryhmiin.

Työterveysliikelaitos

Tietoturvaa toteutetaan kaupunkiyhteisten linjausten ja ohjeiden mukaisesti. Tietoturvallisuudesta on osaltaan vastuussa tietohallinto.

Pelastuslaitos

Pelastuskomentaja on päättänyt pelastuslaitoksen tietoturvatyön vastuujako. Vastuujako on kirjattu ohjeeseen Tiedonhallinnan vastuuroolit.

Pelastuslaitoksen tietohallintopäällikkö toimii pelastuslaitoksen tietoturva-asioiden vastuuhenkilönä, joka vastaa pelastuslaitoksen tietojärjestelmien, tietoverkon ja siihen liittyvän infrastruktuurin tietoturvallisuudesta. Varahenkilönä toimii tietotekniikkapalveluiden esihenkilö.

Tietojärjestelmän ja tietoaineiston suojaustasosta ja käyttöturvallisuusprosesseista vastaa tietojärjestelmän tai tietoaineiston omistajaksi nimetty pelastuslaitoksen viranhaltija/työntekijä. Esihenkilöt vastaavat siitä, että tietohallinnon ja tietojärjestelmien tai tietoaineistojen omistajien antamat tietoturvallisuusohjeet on koulutettu työntekijöille. Jokainen pelastuslaitoksen työntekijä on

velvollinen noudattamaan asiakirjojen, tietoaineiston ja tietojärjestelmien turvaamisesta ja luokittelusta annettuja määräyksiä ja ohjeita.

Pelastuslaitoksen tietohallinnolla on tietoturvan osalta riittävät resurssit.

Tarkastusvirasto

Tietoturvaa toteutetaan kaupungin tietoturvalinjausten mukaisesti. Viraston intranettiin ollaan kokoamassa tarkastusvirastossa noudatettavat omat tietoturvaohjeet.

Viraston johdolla on kokonaisvastuu tietoturvan toteuttamisesta. Käytännön tietoturvatyöstä vastaa ICT-kaupunkitarkastaja. Tarkastusvirastossa aloitti syyskuussa 2020 kaupunkitarkastaja, jonka tehtäviin kuuluu ICT-varahenkilönä toimiminen. Vastuut on kirjattu tehtäväkuvuihin.

Työaikaa tietoturvatyötehtäviin on käytettävissä riittävästi.

6.2 Käyttöoikeuksien hallinta

Kaupunginkanslia

Käyttöoikeudet määritellään henkilön aloittaessa työskentelyn kaupunginkansliassa. Käyttöoikeudet myönnetään järjestelmäkohtaisesti ja ne ovat henkilökohtaiset. Joissakin järjestelmissä myös alitunnisteiden käyttö on mahdollista. Käyttöoikeudet määräytyvät työntekijän roolin ja työtehtävien mukaan. Joissain järjestelmissä on käytössä ryhmäoikeuksia käyttäjäroolin mukaan.

Pääsääntöisesti työntekijät sitoutuvat salassapitoon työ sopimuksella. Osassa rekistereistä on käytössä myös erillinen käyttölupamenettely, johon kuuluu käyttöluvan lisäksi salassapitositoumuksen allekirjoitus. Hakemukset, luvat ja sitoumukset säilytetään pysyvästi.

Käyttöoikeudet tarkistetaan ja päivitetään työtehtävien vaihtuessa. Käyttöoikeuksia poistetaan henkilön oman tai esihenkilön ilmoituksen perusteella, jolloin käyttöoikeudet poistetaan manuaalisesti. Yhdessä järjestelmässä käyttöoikeudet poistuvat automaattisesti, jos työntekijä ei ole kirjautunut kyseiseen järjestelmään neljään kuukauteen. Käyttöoikeuksia myös seurataan ja käytätätunnukset, joita ei ole käytetty, poistetaan käytöstä. Tämän lisäksi poistuessa kaupungin palveluksesta käyttöoikeudet poistuvat automaattisesti kaupungin keskitetyn käyttäjähakemiston, AD:n, myötä.

Monialaisen yhteispalvelun käytössä olevaan TYPPI-järjestelmään käyttöoikeudet luo ja tietoja ylläpitää Valtion tieto- ja viestintäteknikkakeskus VALTORI.

Järjestelmäkohtaisesti käyttöoikeudet voivat olla nähtävillä ja muokattavissa järjestelmähallinnasta, johon on pääsy järjestelmän pääkäyttäjällä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

HEL 2018-003023 T 00 01 00 -toimintaohjeessa on kuvattu asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttöoikeuksien määräytyminen, ylläpito ja valvonta. Käyttöoikeuksien hallintaan ei ole keskitettyä sähköistä ratkaisua, vaan käytössä ovat paperiset käyttöoikeuslomakkeet. Käyttöoikeusprosessia ollaan kehittämässä sähköiseen järjestelmään.

Esihenkilö myöntää käyttöoikeudet delegointisääntöjen perusteella ja käyttöoikeudet myönnetään Käyttöoikeushakemus ja vaitioloositoumus (Te-051) -lomakkeella. Käyttöoikeuksia päivitetään tehtävien muutoksien ja ongelmatilanteiden yhteydessä. Tietohallinnon asiantuntijat tarkistavat käyttöoikeudet vähintään kerran vuodessa sekä sosiaali- ja terveystoimialan ulkopuoliset käyttöoikeudet tarkistetaan vuosittain ja LifeCare-järjestelmän osalta kerran kolmessa vuodessa. Joissakin järjestelmissä tarkistuksia tehdään tätä useammin.

Käyttöoikeudet poistetaan HEL 2018-003023 T 00 01 00 -toimintaohjeen mukaisesti. Tieto käyttöoikeuksista löytyy paperisilta käyttöoikeuslomakkeilta ja viimeisin käyttöoikeustieto löytyy asianomaisesta järjestelmästä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Käyttöoikeudet myöntää esihenkilö tai järjestelmien pääkäyttäjä työtehtävien ja tarpeen pohjalta. Pääkäyttäjä tai tietohallinto toteuttaa ne kaupunkiyhteisten ja/tai toimialan ohjeiden ja menettelyiden mukaisesti. Käyttöoikeuksia tarkistetaan tietohallinnon tai pääkäyttäjien toimesta. Tarvittaessa pääkäyttäjä tai tietohallinto poistaa käyttöoikeudet, mutta päivityksiä ja poistoja tehdään myös esihenkilöiden pyynnöstä. Tieto käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä tai tietojärjestelmistä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla käyttäjät kuuluvat eri Active Directory -toimialueille siten, että oppilaat, opiskelijat ja opettajat ovat opetuksen verkossa, edu.hel.fi-toimialueella. Henkilöstö kuuluu helsinki1-toimialueeseen (opettajat kuuluvat myös tähän). Huoltajien ja sidosryhmiin kuuluvien käyttäjien käyttövaltuuksia eri järjestelmissä ja ympäristöissä hallinnoidaan erikseen määritellyillä tavoilla.

Oppilaiden ja opiskelijoiden käyttäjätunnukset, käyttöoikeudet ja ryhmät muodostetaan automatiikalla käyttövaltuusjärjestelmässä oppilastietojärjestelmän tietojen perusteella ja välitetään eri oppimisympäristöihin. Myös käyttöoikeuksien poisto tapahtuu automatiikalla käyttövaltuusjärjestelmässä oppilastietojärjestelmän tietojen

perusteella. Tieto opetuksen käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä tai tietojärjestelmistä.

Vuoden 2020 aikana opetuksen käyttäjien identiteetin suojausta parannettiin ottamalla käyttöön ehdollinen kirjautuminen, jolla esimerkiksi sallitaan kirjautumiset vain turvallisiksi luokitelluista maista, ja monivaiheinen tunnistautuminen kaikille pääkäyttäjärooleille. Monivaiheista tunnistautumista pilotoitiin rajatulla käyttäjäryhmällä muutamassa koulussa. Opetuksen kirjautumisten toimintavarmuutta parannettiin siirtymällä Azure AD-kirjautumisiin kaikissa oppimisympäristöissä.

Kaupunkiympäristön toimiala

Järjestelmien ja työasemien käyttöoikeudet hallitaan erillisellä tätä varten tehdyllä tilauslomakkeella. Esihenkilöt ovat vastuussa oikeuksista ja niiden tilaamisesta. Toimialalla pyritään käyttämään samaa AD-tunnusta kaikissa järjestelmissä ja välttämään erillisiä, järjestelmäkohtaisia tunnuksia.

Työasemien ja palvelinten hallinnointitunnuksia seurataan erikseen tietohallinnon toimesta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Käyttöoikeuksien hallinnassa on käytössä seuraavat prosessit: esihenkilöt määrittelevät ja hakevat käyttäjälle tehtävän edellyttämät käyttöoikeudet; vaihdosten yhteydessä käyttöoikeudet tarkastetaan manuaalisesti; käsityönä tarvittaessa, automaattisia herätteitä löytyy osin; käyttöoikeus lukitaan, kun henkilö ei enää palveluksessa; käyttäjätiedot poistetaan kolmen kuukauden kuluttua; käyttöoikeustiedot haetaan hallintajärjestelmästä (AD).

Liikenneliikelaitos

Käyttöoikeudet avataan esihenkilön täyttämän lomakkeen perusteella tai muutoin pääkäyttäjän toimesta ja samalla tarkistetaan, että henkilö on oikeutettu kyseisiin käyttöoikeuksiin. Käyttöoikeudet myönnetään lähtökohteisesti vähimmäisperiaatteen mukaisesti.

Pääkäyttäjäoikeudet, taloushallinnon järjestelmien oikeudet ja käyttäjäoikeudet järjestelmäkohtaisesti käydään säännöllisesti läpi muutaman kerran vuodessa. Hijat- ja Flexim-järjestelmien osalta käyttöoikeuksia tarkastetaan ja päivitetään muutamia kertoja vuodessa. Hijatin osalta Talpa tekee mahdolliset muutokset, Fleximin osalta muutokset tehdään pääkäyttäjien toimesta. Sympa-järjestelmässä pääkäyttäjä ajaa noin kerran kuukaudessa eHijatista henkilölistan, jonka pohjalta järjestelmässä passivoidaan HKL:llä lopettaneet henkilöt ja poistetaan käyttöoikeudet.

Tieto käyttöoikeuksista löytyy viime kädessä joko AD-käyttäjähallinnasta tai muista vastaavista rakenteis-

ta. Käyttöoikeuspyynnöt säilytetään uusien henkilöiden lomakkeilla levyllä tallella, samoin kuin palvelupyynnöt palvelupyyntöjärjestelmässä siltä osin, kun järjestelmä on ollut käytössä.

Ei muutoksia käyttöoikeuksien hallinnassa.

Palvelukeskusliikelaitos

Käyttöoikeudet haetaan Luukku-järjestelmän kautta. Esihenkilöt hakevat alaistensa oikeudet. Myös muutokset ja poistot käyttöoikeuksiin liittyen tehdään Luukun kautta. Esihenkilöt voivat myös itse tarkistaa alaistensa voimassa olevat käyttöoikeudet suoraan Luukku-näkymästä.

Käyttöoikeudet voidaan myös listata Efectestä Luukun kautta tehtyjen tilausten mukaisesti. Järjestelmäpäälliköiden vastuulla on käyttöoikeuksien tarkistus säännöllisesti. Luukku kehitetään jatkuvasti myös tässä suhteessa. Vuonna 2020 tulivat puhelin- ja hyvinvointipalvelut yksikön järjestelmien käyttöoikeudet haettavaksi.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Talpassa on määritelty käyttöoikeusprosessi. Käyttövaltuudet myöntää esihenkilö ja niitä hallinnoivat järjestelmäkohtaiset vastuuhenkilöt. Käyttöoikeudet tarkistetaan vähintään kaksi kertaa vuodessa ja tarpeen mukaan.

Rakentamispalveluliikelaitos

Käyttöoikeudet myöntää esihenkilö tai järjestelmien pääkäyttäjä työtehtävien ja tarpeen pohjalta. Pääkäyttäjä tai tietohallinto toteuttaa ne kaupunkiyhteisten ja/tai Staran ohjeiden ja menettelyiden mukaisesti. Käyttöoikeuksia tarkistetaan tietohallinnon tai pääkäyttäjien toimesta useamman kerran vuodessa. Tarvittaessa pääkäyttäjä tai tietohallinto poistaa käyttöoikeudet, mutta päivityksiä ja poistoja tehdään myös esihenkilöiden pyynnöstä. Tieto käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä tai tietojärjestelmistä ja tieto käyttöoikeuspyynnöistä sähköisestä palvelupyntö-tietojärjestelmästä.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä potilastietojärjestelmän käyttöjäroolit ja oikeudet on määritelty.

Käyttöoikeudet myönnetään esihenkilön pyynnöstä ja ne myös poistetaan pääsääntöisesti esihenkilön pyynnöstä

tietolomakkeella. Tietohallinto toteuttaa käyttöoikeuksien muutokset.

Pelastuslaitos

Käyttöoikeudet myönnetään työtehtävien tarpeiden mukaan vain työtehtävän edellyttämiin tietoihin. Tietojärjestelmien käyttäjillä on oikeus päästä vain sellaisiin tiedostoihin, niiden osiin, tietovälineisiin, järjestelmiin, tietoliikenneverkon osiin ja muihin resursseihin, joihin heille on työtehtävänsä suorittamista varten annettu käyttöoikeus.

Käyttöoikeudet haetaan oman esihenkilön ja järjestelmän tai resurssin omistajan kautta. Järjestelmien ja resurssien omistajat on kirjattu luetteloihin. Omistaja myöntää käyttöoikeudet sekä vastaa niiden tarkastamisesta ja päivittämisestä.

Käyttöoikeuden haltijan esihenkilö vastaa työntekijän käyttöoikeuksien lakkauttamisesta palvelussuhteen päättyessä sekä oikeuksien poistamisesta väliaikaisesti työntekijän jäädessä virkavapaalle tai pitkälle työlomalle.

Pelastuslaitoksen tietohallinto toteuttaa käyttöoikeuksien muutokset.

Tarkastusvirasto

Käyttöoikeudet myöntää esihenkilö työtehtävien ja tarpeen pohjalta. Esihenkilö täyttää viraston laatiman lomakkeen, jossa järjestelmäkohtaisesti valitaan tarvittava rooli. ICT-kaupunkitarkastaja luo tai anoo oikeudet kaupunkiyhteisten ohjeiden ja menettelyiden mukaisesti. Kriittisimpien järjestelmien käyttöoikeuksia tarkistetaan pari kertaa vuodessa. Käyttöoikeuksiin tehdään poistoja ja päivityksiä esihenkilön pyynnöstä. Tieto käyttöoikeuksista löytyy Active Directorystä, tietojärjestelmistä sekä omasta seurantalueltelosta.

6.3 Tietojärjestelmien käyttökätköt

Tietojärjestelmien suunnittelemattomien käyttökätköjen, joilla on ollut merkittävää vaikutusta henkilötietojen käsittelyyn, lukumäärät on lueteltu oheisessa taulukossa kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Käyttökatojen lukumäärä	
	Edellinen tarkastelukausi 25.2.2018-31.12.2019	2020
Kaupunginkanslia	0	2
Sosiaali- ja terveystoimiala	0	0
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	1	5
Kaupunkiympäristön toimiala	0	0
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	1	1
Liikenneliikelaitos (HKL)	4	1
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	0	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	0	2
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	0	0
Pelastuslaitos	0	0
Tarkastusvirasto	0	0
Kaupungilla yhteensä	6	11

7. Tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit

Tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin tarkoituksena on tunnistaa, arvioida ja hallita henkilötietojen käsittelyyn liittyviä riskejä. Tietosuoja-asetuksen mukaan arvioinnin on sisällettävä vähintään järjestelmällinen kuvaus suunnitelluista käsittelytoimista ja käsittelyn tarkoituksesta, arvio käsittelytoimien tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta tarkoituksiin nähden, arvio rekisteröityjen oikeuksia ja vapauksia koskevista riskeistä sekä suunnitellut toimenpiteet riskeihin puuttumiseksi. Vaikutustenarvioinnin tuloksena syntyy näkemys tarvittavista hallintakeinoista, joita tarvitaan pienentämään riskitasoa ja varmistamaan asetuksen vaatimusten toteuttaminen.

Kansliapäällikön tietosuojatyöryhmän asettamista koskevan päätöksen (28.6.2018 § 172) mukaisesti kaupungin tietosuojatyöryhmä asettaa tarvitsemansa alatyöryhmät. Tietosuojatyöryhmä päätti vaikutustenarviointia koskevan alatyöryhmän asettamisesta kokouksessaan 24.10.2019. Alatyöryhmän tehtävänä on käsitellä vaikutustenarviointien tekemiseen liittyviä kysymyksiä sekä suunnitella, miten vaikutustenarviointi saadaan paremmin jalkautettua osaksi kaupungin kehittämistoimintaa.

Alatyöryhmä toimii keskustelu- ja yhteistyöfoorumina sekä valmistelee kaupunkitasoisia ohje- ja linjausehdotuksia vietäväksi tietosuojatyöryhmään.

Helsingin kaupungilla on tehty omat vaikutustenarvioinnin työkalut, joihin kuuluvat:

- alkukartoitus
- vaikutustenarvioinnin työkalu -taulukko
- riskianalyysi
- tietosuojan tarkistuslista.

Tietosuojan tarkistuslistaa käytetään tilanteissa, joissa henkilötietoja käsitellään, mutta tiedot eivät ole erityisen arkaluonteisia tai muutoin riskialttiita, eikä varsinaista vaikutustenarviointia tarvitse tehdä. Työkalut on julkaistu kaupungin verkkosivuilla (hel.fi/tietosuoja).

Oheisessa taulukossa on lueteltu kaupungilla tehtyjen vaikutustenarviointien lukumäärät sekä tietosuojan tarkistuslistan käyttämisen lukumäärät kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Tietosuojan vaikutustenarvioinnin lukumäärä		Tietosuojan tarkistuslistan käyttämisen lukumäärä	
	Edellinen tarkastelukausi 25.5.2018– 31.12.2019	2020	Edellinen tarkastelukausi 25.5.2018– 31.12.2019	2020
Kaupunginkanslia	4	11	-	5
Sosiaali- ja terveystoimiala	4	33	-	1
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	12	6		16
Kaupunkiympäristön toimiala	1	6	-	0
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	2	3	-	Ei dokumentoitu
Liikenneliikelaitos (HKL)	2	3	-	Ei dokumentoitu
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	9	7	-	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	5	3	-	0
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	0	-	0
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	3	3	-	Ei dokumentoitu
Pelastuslaitos	0	0	-	Ei dokumentoitu
Tarkastusvirasto	0	0	-	Ei dokumentoitu
Kaupungilla yhteensä	42	75	-	-

Kaupungilla tehtiin tietosuojan vaikutustenarviointi ajalla joulukuu 2019 – syyskuu 2020 Microsoftin O365-tuotteista. Vaikutustenarvioinnin teki työryhmä, johon osallistui kaupungin tietosuojatiimi, kaupunginkanslian tietohallinnon IT-asiantuntijoita sekä asiantuntijoita Sotesta, Kaskosta ja Palkesta sekä kaupunginkanslian Turvallisuus- ja valmiusyksiköstä. Tämä vaikutustenarviointi on lisätty edellisessä taulukossa kaupunginkansliassa vuonna 2020 tehtyjen vaikutustenarviointien joukkoon.

O365-tuotteet jaettiin vaikutustenarvioinnissa kolmeen luokkaan (yhden käyttäjän, usean käyttäjän, Kaskon erityiset) seuraavalla tavalla:

- Yhden käyttäjän: OneDrive, sähköposti, PowerPoint, Excel, Word, Visio, MyAnalytics, OneNote, Tasks, To-Do, Delve
- Usean käyttäjän: Teams, Project Online, Power BI, SharePoint, Stream, Forms, Bookings, Yammer (tuotetaan USA:sta), Whiteboard
- Kasko erityiset: em. tuotteiden lisäksi Class Notebook, Sway (tuotetaan USA:sta), Minecraft, Edu Staff Notebook

Seuraavissa kappaleissa luetellaan kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa tehdyt tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit sekä tilanteet, joissa on käytetty tietosuojan tarkistuslistaa.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa on vuonna 2020 valmistunut seuraavat tietosuojan vaikutustenarvioinnit:

- Uusi palaute- ja yhteydenottojärjestelmä
- Helsinki-info vieraskielisille kuntalaisille
- Kuntalaiskyselytutkimus ihmisten kokemuksista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta Helsingin kaupungin palveluissa
- Kansainväliset osaajat yritysten kasvun vauhdittajina -hankkeen puoliso-ohjelma
- Videorekrytintyökalu RecRight
- Helvi.hel.fi
- Domainhallintatyökalu
- Sarastia HR-järjestelmä
- Soten ja Seuren Resurssikeskus
- Työajon pysäköinnin mobiilimaksaminen

Kaupunginkansliassa on vuonna 2020 käynnistynyt lisäksi seuraavat vaikutustenarvioinnit, jotka olivat kuitenkin kesken vielä seurantajakson päättyessä 31.12.2020:

- SAP s4Hana
- Helsinki-Profiili
- Arkkitehtuuripankki
- Digitaalinen säilytysratkaisu
- Uljas

- Oppimisalusta
- Team Planner
- Henkilöstökysely
- Henkilöarviointipalveluiden hankinta
- Suorahaun hankinta
- Kokka kohti työmarkkinoita
- Käännöspalvelut
- Optikkopalvelut
- ITSM-järjestelmä
- Kyselyjärjestelmän kilpailutus
- Slotti-ajanvaraus

Kaupunginkansliassa on vuonna 2020 käytetty tietosuojan tarkistuslistaa seuraavissa tilanteissa:

- Etädigitukipalvelu
- Uutiskirjetyökalu (kesken)
- Nektion –työkalu Ahjon kehittämisen seurantaan (kesken)
- SAP Analytics Cloud
- Aarre-järjestelmä

Kaupunginkansliassa ei ole toistaiseksi kerätty tietoja siitä, kuinka monta kertaa alkukartoituksen jälkeen on todettu, ettei vaikutustenarviointia tarvitse tehdä. Alkukartoitukset tehdään lähtökohtaisesti kaupunginkanslian osastoilla, eikä niiden tekemiseen välttämättä tarvita tietosuojan vastuuhenkilön apua. Näin ollen tietosuojan vastuuhenkilö ei välttämättä saa tietoa tehdyistä alkukartoituksista. Kaupunginkansliassa tullaan arvioimaan, miten tieto saataisiin jatkossa koottua yhteen kokonaiskuvan saamiseksi tilanteesta.

Vuonna 2020 toteutettujen ja aloitettujen vaikutustenarviointien määrä on edelliseen seurantajaksoon verrattuna kasvanut merkittävästi. Edellisen seurantajakson aikana tehtiin neljä vaikutustenarviointia, kun vuonna 2020 niitä on tehty tai aloitettu jopa 26 ja tietosuojan tarkistuslistaa on käytetty viisi kertaa. Oletettuja syitä lisääntymiseen ovat ainakin kaupungin digitalisaatio-ohjelman tavoitteet, joiden johdosta erilaisia tietojärjestelmähankkeita käynnistetään jatkuvasti, tietosuoja-asioita koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisääntyminen kaupunginkansliassa, asian käsittely kanslian tietosuojatyöryhmässä sekä johtoryhmävierailujen yhteydessä asiaa jaettu tieto.

- Thinglink oppimisympäristö
- Tideal oppimisympäristö
- Turnitin tekstien plagiointin selvitys

Yhden hankittavaksi ehdotetun ohjelman kohdalla jouduttiin toteamaan, että henkilötietojen käsittely ei ole tietosuojasäädösten mukaista ja sitä ei tästä syystä hankittu.

Kaupunkiympäristön toimiala

Vaikutustenarviointiprosessi on aloitettu varsinaisesti toimialalla huhtikuussa 2020.

Vuonna 2020 valmistuneet vaikutustenarvioinnit (kuusi kappaletta):

- Kiinteistön luovutuksen luonnostelu- ja tunnistautumispalvelu (pelkkä alkukartoitus)
- Pysäköintilippuautomaattien ylläpito (pelkkä alkukartoitus)
- Sovellus allekirjoitusten tunnistamiseen PDF-asiakirjoista
- Kymppin kameravalvonta (erityisesti KYMP-talon sekä Ajoneuvojen siirtokeskuksen kameravalvonnat)
- Reaaliaikaiseen mittaukseen perustuva tieliikennemalli päästölaskennalla
- Pysäköintitunnusten verkkokauppa

Vuonna 2020 valmistuneiden vaikutustenarviointien lisäksi on vuoden 2021 alussa valmistunut tähän mennessä neljä vaikutustenarviointia. Siten tammikuun 2021 loppuun mennessä valmistuneita vaikutustenarviointeja on toimialalla yhteensä kymmenen kappaletta. Valmistuneiden vaikutustenarviointien lisäksi keskeneräisiä tai lähiaikoina alkamassa olevia arviointeja on kymmenen kappaletta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on tehty vaikutustenarviointeja seuraavien palveluiden ja käyttötapauksien osalta:

- Kulttuuripalvelujen Kulttuurikummit-palvelu
- Henkilöstöliikunnan tunnit etäohjauksessa poikkeusaikana Google Meet -työkalulla
- Nuorisotalojen nuorisotoiminnassa Discord-palvelun käyttäminen poikkeusaikana

Tietosuojan alkukartoitustyökalua on hyödynnetty tilanteissa, jossa on haluttu arvioida vaikutustenarvioinnin tarpeellisuutta. Tietosuojan tarkastuslistaa hyödynnetään osana palvelu- ja ohjelmistokehitystä. Alkukartoituksen tai tarkastuslistan käyttökertoja ei ole systemaattisesti dokumentoitu.

Tietosuojan vaikutustenarvioinnin tekemisen tärkeyttä on painotettu vuoden 2020 aikana kaikissa toteutetussa tietosuoja- ja tietoturvakoulutuksissa.

Liikenneliikelaitos

Useita vaikutustenarviointeja on vaiheessa koska hankinta/kehitystyö/käyttöönotto kesken.

Käynnissä: kaluston sijainnin seuranta, oppimisalusta, HR-järjestelmä, rekrytoinnin järjestelmä, työsuojelun järjestelmä, palkanlaskennan järjestelmä, asuntohakemusten sähköistäminen, henkilökuntasovellus, liityntäpysäköinti kameranäkö, matkustajalaskenta, ERP, Sympa, Tietojärjestelmänhanke, Kalasatamasta Pasilaan -hanke.

Valmistuneet: Threema Work, tilannekuvajärjestelmä, Tietovaranto-hanke (raportointijärjestelmän ylläpito ja jatkokehitys).

Tehdyt alkukartoitukset: radon-mittaustiedot, kulkuoikeustilauslomake.

Alkukartoituksen jälkeen lopetetut: ainakin raportointijärjestelmän jatkokehitys.

Vaikutustenarviointeja on tehty ja aloitettu huomattavasti enemmän kuin edellisellä tarkastelujaksolla. Tähän on vaikuttanut osaltaan keväällä 2020 pidetyt vaikutustenarviointien koulutukset, osaltaan taas tietosuojan vastuuhenkilön oma aktiivisuus muuhun organisaatioon päin.

Palvelukeskusliikelaitos

Vaikutustenarvioinnit, joita Palvelukeskuksessa on tehty vuonna 2020:

- Digitaalinen lukitusjärjestelmä
- Empirica Vision
- Feedbackly
- Kofax RPA-alusta
- Lääkeautomaattipalvelu
- Navigil Service
- CGI ITTE -vierailijahallinta

Palkessa vaikutustenarvioinnit eivät ole jälkikäteen tehtyjä, vaan hankintaa suoritettaessa tehtyjä.

Palkessa ei ole vuonna 2020 käytetty tarkistuslistaa, vaan on päädytty tekemään vaikutustenarviointi hankintapäätöksissä

Vaikutustenarviointien tekemisessä tai tietosuojan tarkistuslistan käyttämisessä ei ole tapahtunut lukumäärällistä muutosta, verrattuna edelliseen tarkastelujaksoon 25.5.2018-31.12.2019, koska lukumäärä perustuu puh-

taasti harkinnassa tai hankinnassa oleviin sovelluksiin/järjestelmiin.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Vaikutustenenarvioinnit, joita Talpassa on tehty vuonna 2020:

- Kello-Kalle
- Laatu-Lasse
- RPA (=robotiikkaprosessin automatisointi).

Kolme kertaa alkukartoituksen jälkeen vuonna 2020 on todettu, ettei vaikutustenenarviointia tarvitse tehdä.

Vuoden 2020 aikana ei tietosuojan tarkistuslistaa käytetty vaikutustenenarvioinnin asemesta.

Rakentamispalveluliikelaitos

Ei ole valmistunut tietosuojan vaikutustenenarviointeja, yksi on tekeillä. Ei ole tehty alkukartoituksia eikä käytetty tarkistuslistaa.

Työterveysliikelaitos

Vuonna 2020 tehdyt vaikutustenenarvioinnit:

- Koronatestien hankinta ostopalveluna Aavasta
- Chat-toiminnan osittainen ulkoistaminen Luonalle
- Kuvantamisen ulkoistaminen k-Spacelle

Pelastuslaitos

Ei ole tehty tietosuojan vaikutustenenarviointeja.

Pelastuslaitoksella on alkukartoituksen jälkeen todettu vuonna 2020 yhden kerran tutkimushankkeeseen liittyvän aineistoluovutuksen yhteydessä, ettei vaikutustenenarviointia tarvitse tehdä.

Tarkastusvirasto

Ei ole tehty vaikutustenenarviointeja vuonna 2020.

8. Käsiteltävät henkilötiedot ja niiden elinkaaren hallinta

Henkilötietojen elinkaaren hallinnalla pyritään varmistamaan, että henkilötietoja käsitellään vain niissä tarkoituksissa, jotka on määritelty rekisteriselosteessa (käyttötarkoitussidonnaisuus). Lisäksi pyritään huolehtimaan siitä, että henkilötiedot poistetaan ja asiakirjat hävitetään sen jälkeen, kun määritelty säilytysaika on päättynyt.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan, mitä henkilötietoja kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa pääsääntöisesti käsitellään, mille tahoille henkilötietoja luovutetaan ja miten tiedon elinkaaren hallinta on toteutunut henkilötietoja sisältävän aineiston osalta.

8.1 Käsiteltävät henkilötietoryhmät

Kaupunginkanslia

Pääsääntöiset henkilötietoryhmät, joita kaupunginkansliassa käsitellään, ovat henkilön nimi, henkilötunnus, yhteystiedot, asuinpaikka- sekä osoitetiedot, perhesuhdetiedot, edunvalvonta- ja huostaanottotiedot, palvelusuhde- ja palkkatiedot, työkokemusta, koulutusta ja muuta osaamista koskevat tiedot, pankkiyhteydet, lainan myöntöä ja hoitoa edellyttävät tiedot, yhteisön toimielimen jäsenyystiedot ja tiedot maksuhäiriömerkinnöistä. Kaupunginkansliassa käsitellään lisäksi arviointi- ja palautetietoja sekä kyselylomakkeisiin annettuja vastauksia. Muutamassa kaupunginkanslian rekisterissä käsitellään rekisteröityjen kuvia, videoita ja videohaastatteluja.

Rekistereissä käsitellään erityisiä henkilötietoryhmiä kuten rotu tai etninen alkuperä, poliittinen mielipide, ammattiliiton jäsenyys ja terveyttä koskevat tiedot, kuten työtapaturmiin sekä työ- ja toimintakykyyn liittyvät tiedot.

Edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna vuonna 2020 kaupunginkansliassa käsiteltiin merkittävästi enemmän yritystoimintaan liittyviä henkilötietoja, kuten toiminimitietoja ja YEL-vakuutusnumeroita. Tähän on vaikuttanut vuonna 2020 hakuun tulleet yksinyrittäjien toimintatuet, joiden hakemusten käsittely ja päätös tuen myöntämisestä oli kaupunginkanslian vastuulla.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla käsitellään pääsääntöisesti asiakkaiden ja potilaiden nimiä, henkilötunnuksia, yhteystietoja sekä mm. terveyttä, sairautta ja huoltoa koskevia

tietoja, palvelutarpeen selvittämistä koskevia tietoja, hoidon ja huollon järjestämiseen liittyviä hallinnollisia tietoja sekä laskutustietoja.

Erityisiä henkilöryhmiä koskevana tietoina käsitellään terveystietoja sekä henkilötietoja, joista ilmenee asiakkaiden seksuaalinen käyttäytyminen tai suuntautuminen taikka rotu tai etninen alkuperä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla keskeisin rekisteröityjen ryhmä on lapset. Heidän henkilötietojaan on erityisesti pyrittävä suojaamaan, koska he eivät välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojaustoimista tai omista oikeuksistaan.

Toimialalla käsitellään etenkin varhaiskasvatuksen asiakkaiden, oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietoja varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämiseksi. Tyypillisiä henkilötietoryhmiä ovat perus- ja yhteystiedot (esim. nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, huoltaja/yhteyshenkilö) pois lukien turvakiellossa olevat, opiskelemaan ja koulunkäyntiin liittyvät tiedot, oppilaan rooliin liittyvät tiedot (peruskoulun oppilas, kotiopetuksessa oleva, aineopiskelija, sairaalaopetus), opetussuunnitelma oppiaineineen, kurssineen, kurssivalintoineen ja arvosanoineen, varhaiskasvatussuunnitelmat, opetukseen liittyvät tiedot (muun muassa S2-opetus, erityinen tuki, maahanmuuttajien valmistava opetus, kieliohjelma, kielikyly- ja kaksikielinen opetus, katsomusaine), oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen liittyvät tiedot ja asiakirjat, todistuksiin ja aine-/kurssiarvosteluihin liittyvät tiedot, poissaolot ja tuntimerkinnät, kurinpidolliset asiat, oppilaskohtaiset muistiot, koulun ja kodin yhteistyön hallintaan liittyvät asiat, asiakkaan tulotiedot ja henkilöstötiedot.

Erityisiä henkilöryhmiä koskevana tietoina käsitellään uskonnollista tai filosofista vakaumusta sekä terveyttä koskevia tietoja.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla käsitellään pääsääntöisesti henkilöiden yhteystietoja, kiinteistötunnuksia sekä henkilötunnuksia. Lisäksi toimialalla käsitellään esimerkiksi henkilötietoja käsittelevää kamerakuvaa, tapauskohtaisesti yksityiselämään liittyviä tietoja sekä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia terveystietoja.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla käsiteltäviä henkilötietoryhmiä ovat pääasiassa asiakkaiden ja työntekijöiden nimet, osoitteet, yhteystiedot, puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet.

Eryyisiä henkilötietoryhmiä on etsivän nuorisotyön rekisterissä ja kohdennetun nuorisotyön Luotsin rekisterissä. Tiedoista löytyy muun muassa terveystietoja ja asiakasnuorten perheitä koskevia arkaluonteisia tietoja.

Myös henkilötunnustietoa käsitellään laskutukseen liittyen tilavaraus- ja vuokraustoiminnassa. Henkilötunnustietoja löytyy yhteensä kuudesta henkilörekisteristä.

Liikenneliikelaitos

HKL:ssä käsitellään pääsääntöisesti työntekijöiden tietoja, joita ovat muun muassa työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot, ammattiliiton jäsenyys, sijaintitiedot sekä turvallisuuteen liittyvät tiedot kuten kulunvalvonnan ja joissakin tapauksissa myös kameravalvonnan ja radioviestinnän tallenteet.

Vahingonkorvaus- ja töhryasioiden yhteydessä käsitellään myös vahingonkärsijän eli yleensä matkustajan, joka on esimerkiksi kompastunut metron portaissa, terveystietoja ja yhteystietoja. Töhry- ja vahinkoasioissa käsitellään vahingontekijän/syytetyn henkilötietoja ja esimerkiksi poliisiin kuulustelupöytäkirjoja sekä oikeuden tuomioita.

Kameravalvonnan yhteydessä matkustajista tallennetaan kameravalvontakuvaa, jota liikenteenohjauksessa tarvitaan liikenne- ja henkilöturvallisuuden takaamiseksi sekä riskienhallintaan, onnettomuustutkintaan sekä turvallisuuden kehittämiseen.

Erikseen nimetyt henkilöt käsittelevät tarvittaessa terveystietoja. Turvallisuuspalveluiden yhteydessä voidaan käsitellä henkilöiden työperäisiä radon-altistumatietoja, joiden osalta alkukartoitus/erillisen rekisteriselosteen tarve on selvityksessä.

Palvelukeskusliikelaitos

Palkessa käsitellään työntekijöiden tietoja, joita ovat muun muassa työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot ja ammattiliiton jäsenyys.

Lisäksi käsitellään sosiaali- ja terveystoimialan asiakkaiden ja potilaiden nimiä, henkilötunnuksia, yhteystietoja sekä muun muassa hoidon järjestämiseen liittyviä hallinnollisia tietoja, terveyttä ja sairautta koskevia tietoja, palvelutarpeen selvittämistä koskevia tietoja sekä las-

kutustietoja. Eryyisiä henkilöryhmiä koskevana tietoina käsitellään terveystietoja.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Talpassa käsitellään muun muassa nimiä, henkilötunnuksia, sairausloma- ja poissaolotietoja, osoitteita, puhelinnumeroja ja edunvalvontajärjestöjäsenyyksiä.

Talpa käsittelee asiakkaansa puolesta myös arkaluonteista tietoa kuten esimerkiksi tietoa sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Pääsääntöisesti Starassa käsitellään työntekijöiden tietoja, joita ovat muun muassa työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot ja ammattiliiton jäsenyys.

Staran tuotantokäyttöön tarkoitettut sovellukset voivat sisältää sellaisia liikelaitoksen työntekijää tai sopimus-kumppania koskevia henkilötietoja, jotka voidaan yhdistää henkilöön joko suoraan (nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero, ajo-oikeus) tai välillisesti (paikannin, ajoneuvon rekisterinumero).

Staran omat sovellukset eivät sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja eivätkä kuntalaisten henkilötietoja, koska liikelaitoksen henkilötietoja sisältävät sovellukset on tarkoitettu sisäiseen tuotantokäyttöön.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä käsitellään tavanomaisten henkilötietojen lisäksi erityisistä henkilötietoryhmistä terveystietoja.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella käsitellään pääsääntöisesti työntekijöiden ja pelastuskoulun oppilaiden henkilötietoja, joita ovat muun muassa nimet, henkilötunnukset, sairausloma- ja poissaolotiedot, fyysisen työkyvyn tiedot, opiskelutiedot, yhteystiedot, osoitteet, puhelinnumerot ja ammattiliiton jäsenyys. Niiden lisäksi käsitellään pelastus- ja ensihoitotoimintaan sekä palotarkastustoimintaan ja varautumiseen liittyviä tietoja. Eryyisinä henkilötietoryhminä käsitellään ensihoitotehtäviin liittyviä asiakkaiden terveystietoja.

Tarkastusvirasto

Tarkastusvirastossa käsitellään pääsääntöisesti työntekijöiden, asiakkaiden ja toimittajien tietoja, joita ovat muun muassa nimet, henkilötunnukset tai y-tunnukset ja yhteystiedot. Tiedot voivat koskea kuntalaista, kunnan työntekijää, luottamushenkilöä, yritystä, järjestöä/yhteisöä tai muuta viranomaista. Tarkastustyössä ei yleensä käsitellä erityisiä henkilötietoja, mutta esimerkiksi

palkkatarkastuksen työpaperit saattavat sisältää tiedon ammattiliiton jäsenyydestä. Erityisiä henkilötietoja ei saa viedä tarkastusrekisteriin.

8.2 Henkilötietojen luovutukset

Kaupunginkanslia

Kaupunginkanslian keskeisiä vastaanottajatahoja ovat esitutkintaviranomaiset, tuomioistuimet, ulosottoviranomainen, verohallinto, työeläkevakuutuslaitokset, tilastokeskus, ammattiyhdistykset, pankkilaitokset, henkilöarviointeja tekevät kaupungin sopimuskumppanit, Työterveyslaitos, Helsingin yliopisto, Palmia, Palvelukeskus Helsinki, tapaturmavakuutusyhtiöt, Helsingin kaupunkikonsernin tytär- ja osakkuusyhteisöt ja Helsingin kaupungin muut rekisterit.

Luovutukset perustuvat lainsäädäntöön tai tietoja luovutetaan rekisteröidyn suostumuksella.

Päätöspöytäkirjat pidetään nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät julkiset henkilötiedot. Pöytäkirjan sisältämät henkilötiedot poistetaan tietoverkosta oikaisuvaatimus- tai valitusajan päättyessä. Salassa pidettäviä henkilötietoja ei julkaista yleisessä tietoverkossa.

Luovutuksensaajat on yksilöity rekisteriselosteissa.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Henkilötietoja luovutetaan sosiaali- ja terveystoimialalta mm. THL:lle, Kansaneläkelaitokselle, HUSille sekä sairaanhoitopiirin alueelliseen tartuntatautirekisteriin. Luovutukset perustuvat lainsäädäntöön tai tietoja luovutetaan asiakkaan tai potilaan suostumuksella. Luovutusten lakiperusteet on todettu rekisteriselosteissa. Tietojen luovutuksista jää tietojärjestelmiin lokimerkinnät.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Henkilötietoja luovutetaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta Opetushallituksen Varda- ja Koski-tietovarantoihin, IT-hakemistoihin ja IT-työympäristöihin kuten O365 ja Google Suite for Education sekä Helsingin kaupungin taloushallintopalveluliikelaitokselle.

Oppilas- ja opiskelijatietoja voidaan luovuttaa muille opetuksen järjestäjille pyydettyäessä, jos ne ovat oikeutettuja tietojen saamiseen. Tietoja voidaan myös luovuttaa pyynnöstä muille viranomaisille ja terveydenhoidon ammattilaisille, jos ne ovat oikeutettuja tietojen saamiseen.

Tietoja voidaan luovuttaa historialliseen tai tieteellisen tutkimuksen käyttöön tutkimuslupien perusteella.

Oikeudet tietojen luovutukset perustuvat lainsäädäntöön, sopimuksiin ja rekisteröityjen suostumuksiin.

Kaupunkiympäristön toimiala

Keskeisiä vastaanottajatahoja ovat oikeuslaitos, pelastuslaitos, poliisi, kunnallishallinto, Digi- ja väestötietovirasto, maanmittauslaitos ja eläkevakuutusyhtiöt.

Arkisto käsittelee tässä tarkoitettuja tiedonluovutuksia prosessin loppupäässä, kun toimialan (ja entisen viraston) aineisto on luovutettu arkistoitavaksi aineistoon merkityt salassapitovaatimukset huomioiden TOSin tai AMSin mukaan. Sisäisesti henkilötietojen luovutuksia on lähinnä palkkatositteiden muodossa HR:lle. Muuten arkiston tietopalvelu käsittelee sisäisesti palveluiden tietopyyntöjä arkistosta ja ulkoisia konsulttiasiakkaita lähinnä suunnittelutietojen/selvitysten luovutuksissa hankkeille julkisuus- ja tietosuojalainsäädäntö sekä kaupungin tietosuoja- ja -turvaohjeet huomioiden.

Palvelut ja luvat -palvelun arkiston asiakaspalvelu luovuttaa julkista tietoa kaikille tahoille julkisuuslain mukaisesti henkilöitä tunnistamatta julkisuus- ja tietosuojalainsäädäntö sekä kaupungin tietosuoja- ja -turvaohjeet huomioiden. Palvelut luovuttavat tietoa palautejärjestelmän kautta kaikille tunnistetuille vastaanottajatahoille erityisesti julkisuus- ja tietosuojalainsäädäntö sekä kaupungin tietosuoja- ja -turvaohjeet huomioiden.

Paperiarkiston tietojen luovuttamista koskevat oikeudet on määritelty tiedonohjaussuunnitelmassa (TOS), arkistonmuodostussuunnitelmassa (AMS) sekä julkisuus- ja arkistolaisissa. Helsingin kaupungin Ahjo-järjestelmä ohjaa myös tietojen luovuttamista. Erikseen on avoimen datan julkaisu. Palvelusta/päätöksestä vastaava viranhaltija vastaa tietopyyntöihin. Salassa pidettäviä asiakirjoja luovutetaan, jos pyytäjällä on siihen lain mukaan oikeus.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta ei ole viranomaisluovutuksia.

Liikenneliikelaitos

HR-tietojen osalta keskeisimmät tahot, joille luovutetaan henkilötietoja ovat mm. Keva, Kela, Verohallinto, vakuutusyhtiöt sekä kaupungin sisällä Taloushallintopalveluliikelaitos, HKL:n sisäiset talouspalvelut, esihenkilöt ja IT-palvelut. Tietoja saavat luovuttaa vain järjestelmien pääkäyttäjät. Kaikkien tietopyyntöjen osalta selvitetään, mihin henkilö tietoa tarvitsee ja onko hänellä oikeutta tietoihin. Luovutuksia ei dokumentoida erikseen.

Kameratallenteita luovutetaan viranomaisille, järjestyksenpitovalvomolle (HAAVA) ja joissain tapauksissa sisä-

seen käyttöön turvallisuuden parantamiseksi. Tietoja luovuttavat vain henkilöt, joiden tehtäviin se kuuluu. Tieto pyynnöstä kirjataan Excel-tiedostoon, jonka tarkastelemaan ja käyttöön on rajattu pääsy.

Sisäistä viestintää varten luovutetaan katuosoitteet postille ja työsähköpostiosoitteet Postiviidakko-palvelulle. Luovutuksia ei dokumentoida erikseen.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskus Helsingistä ei tehdä viranomaisluovutuksia.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tahot, joille henkilötietoja luovutetaan Talpasta, ovat Keva, Kela, verohallinto, vakuutusyhtiöt, perintätoimisto sekä kaupungin sisällä tarpeen mukaan esimerkiksi Talpan ulkoiset ja sisäiset asiakkaat.

Luovutukset dokumentoidaan Talpan tietojenkäsittelyprosessien mukaisesti. Tietojen luovutus tallentuu lokitietoihin.

Rakentamispalveluliikelaitos

Verohallintoviranomaisille lakiperusteisesti luovutettavia veronumero.fi-sovelluksen tietoja lukuun ottamatta Staralla ei ole muita keskeisiä tahoja, joille tietoja luovutettaisiin. Tietojen käsittely taltioituu sovellukseen lokitietoihin.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsinki luovuttaa tietoja lakien ja asetusten perusteella sekä henkilöille itselleen että terveydenhuollon ja viranomaisten ja muiden tahojen kuten Kelan ja vakuutusyhtiöiden tarpeita varten.

Tietosuojasetukseen perustuvat luovutukset dokumentoidaan tietosuojan vastuuhenkilön toimesta. Muut luovutukset dokumentoidaan potilasasiakirjoihin.

Pelastuslaitos

Keskeisimpiä tietojen luovutustahoja ovat Helsingin kaupungin lakisääteisiin työnantajavelvoitteisiin ja pelastustoimen lakisääteisiin tehtäviin liittyvät asianmukaiset viranomaistahot.

Pelastuslaitoksella on määritelty oikeudet tietojen luovuttamiseen.

Pelastuslautakunta on 8.5.2018 delegoinut toimivallan henkilörekistereitä koskevissa asioissa pelastuskomentajalle tai tämän määräämälle. Pelastuskomentaja on päättänyt (HEL 2018-004821), että hallintopäällikkö toimii pelastuslaitoksen henkilörekisterien vastuuhenkilönä. Rekistereistä ei luovuteta tietoja ilman hallintopääl-

likön päätöstä. Rekisterin yhteyshenkilö voi kuitenkin yksittäisessä asiassa päättää tietojen luovuttamisesta asianosaiselle tai viranomaisen tietopyyntöön perustuen lain ja pelastuslaitoksen tietosuojaa koskevat määräykset huomioiden.

Luovuttajat dokumentoivat luovutukset.

Keskitettyä dokumentoinnin seuranta ei ole käytössä.

Tarkastusvirasto

Tarkastusvirastosta ei ole viranomaisluovutuksia.

8.3 Henkilötietojen elinkaaren hallinta

Kaupunginkanslia

Käyttöoikeudet henkilötietoihin on rajattu käyttötarkoituksen ja roolin mukaan. Käyttöoikeuksia hallinnoivien henkilöiden määrä on rajattu. Osassa rekistereitä käyttötarkoitus ilmenee käyttöluopahakemuksesta. Käyttöluopaa myönnettäessä tarkistetaan, että tietojen käyttö vastaa rekisteriselosteissa kirjattua käyttötarkoitusta. Henkilötietoja käsitellään ainoastaan niiden henkilöiden toimesta, joiden työtehtäviin tietojen käsitteleminen kuuluu.

Tiedonhallintaa kehittämällä pyritään varmistamaan hyvän toimintamallin mukainen henkilötiedon elinkaaren hallinta. Perehdytyksen yhteydessä käydään läpi käytettyjen järjestelmien ja niissä olevien henkilötietojen käyttötarkoitus ja -periaatteet. Käyttöoikeudet poistetaan, kun saadaan tieto, että työntekijä ei ole enää kaupunginkanslian palveluksessa.

Mikäli henkilötietoja käsittelee ulkopuolinen palveluntuottaja, on käsittelystä sovittu palveluntuottajan kanssa tehdyssä sopimuksessa. Palvelusopimukseen liitettävissä tietosuojaja- ja salassapitolitteessa tai käsittelytoimien kuvauksessa yksilöidään henkilötietojen käsittelytoimeksianto, jossa sovitaan ainakin käsittelyn kohteesta, kestoista, luonteesta ja tarkoituksesta sekä käsiteltävien henkilötietojen tyypeistä ja rekisteröityjen ryhmistä. Tällä tavalla varmistetaan, että myös kaupungin käyttämät henkilötietojen käsittelijät käsittelevät tietoja vain rekisteriselosteissa yksilöityihin tarkoituksiin.

Poikkeamia ei ole tullut ilmi.

Henkilötietojen poistaminen ja asiakirjojen hävittäminen säilytysaikojen päättyessä on osa tiedon elinkaarenhallintaa, joka on kuvattu tehtävittäin tiedonohjaussuunnitelmaan (TOS).

Tiedot poistetaan tiedon elinkaaren mukaisesti. Rekisterin vastuuhenkilö/pääkäyttäjät huolehtii tietojen hävit-

tämisestä ja poistamisesta. Tietojen hävittämisestä ja poistosta on voitu sopia palvelun toimittajan kanssa. Hävitettävät manuaaliasiakirjat laitetaan tätä varten varattuihin tietosuoja-astioihin.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla henkilötietojen käsittelyyn on useimmiten lakiperuste, jolloin henkilötietojen käsittelyyn on tarkat lainsäädännössä säädetty määrittelyt esimerkiksi käyttöoikeudet ja lokivalvonta. Joitain poikkeamia on tullut ilmi, missä henkilötietoja on käsitelty luvottomasti. Tällaisten tapausten selvittämiseen on toimialalla prosessi, ja ilmi tulleet tapaukset on käsitelty toimialalla prosessin mukaisesti.

Henkilötietojen poistaminen ja asiakirjojen hävittäminen säilytysaikojen päättyessä on osa tiedon elinkaarenhallintaa, joka on kuvattu tehtävittäin tiedonohjaussuunnitelmaan (TOS). Kaupunginkanslian tiedonhallintayksikkö ylläpitää TOS:ia, jonka sosiaali- ja terveystoimialan substanssitehtävien eli sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmista vastaa sosiaali- ja terveystoimialan asiakirjahallinnan yksikkö. TOS:in tiedot ovat saatavilla intrassa tiedonohjausjärjestelmässä.

Henkilöstön osaaminen varmistetaan säännöllisesti vuosittaisella koulutuskalenterilla. Eri henkilöstöryhmiä ohjeistetaan, neuvotaan ja koulutetaan asiakirjahallinnon koulutuksissa ja työyksiköiden palaverien yhteydessä. Intrassa on saatavilla asiantuntijoiden yhteystiedot neuvontaa vaativia tilanteita varten.

Asiakirjahallinnon toimipisteissä ja hallussa olevissa arkistoissa tehdään vuosittaiset hävitykset asiakirjojen säilytysaikojen mukaan.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Rekistereistä ei luovuteta tietoja asiattomiin tarkoituksiin. Henkilöstö on ohjeistettu ja koulutettu käsittelemään henkilötietoja oikein. Valvonta kuuluu työnjohdon tehtäviin. Keskeisimmässä tietojärjestelmissä, joissa käsitellään henkilötietoja, on lokitus. Sellaisia tapauksia, jossa rekisteröityjen tietoja olisi luovutettu sellaisiin tarkoituksiin, jotka poikkeaisivat rekisteriselosteissa määritellyistä tai muuten luvottomista, ei ole tullut esiin.

Asiakirjojen säilytysajat ja salausluokitukset on määriteltä Helsingin kaupungin tiedonohjaussuunnitelmassa. Säilytysajan päätyttyä henkilötietoja sisältävät asiakirjat ja järjestelmissä olevat tiedot hävitetään asianmukaisesti. Paperiaineisto toimitetaan tietosuoja-astioissa turvallisesti hävitettäväksi. Sähköisessä muodossa tietojärjestelmissä ja tallennusalustoissa oleva henkilötieto, jonka säilytysaika on päättynyt, hävitetään ajastetusti automaattisesti tai manuaalisesti.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan eri henkilötietojen käyttötarkoitukset on määriteltä toimialan henkilörekistereitä koskevissa rekisteriselosteissa. Toimialan henkilöstöä koulutetaan henkilötietojen elinkaareen liittyen eri vaikutustenarviointien yhteydessä, jolloin muiden tietosuojaa koskevien asioiden läpikäynnin lisäksi käydään lävitse mm. henkilötietojen käyttötarkoitukset ja säilytysaika (sekä niihin liittyvät henkilötietojen poistaminen ja asiakirjojen hävittäminen). Myös muissa yhteyksissä kuin vaikutustenarvioinneissa pidetään henkilötietojen elinkaaren hallintaan liittyen kokouksia ja annetaan ohjausta, mm. koskien rekisteriselosteiden päivittämistä/tekemistä.

Toimialalla tietous on yleisesti lisääntynyt henkilötietojen käsittelyyn ja niiden elinkaaren hallintaan liittyen. Yleisesti ottaen toimialan henkilöstö osaa tarvittaessa varsin hyvin ottaa yhteyttä toimialan tietosuojan vastuuhenkilöihin.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Henkilörekisterien oikea käyttö varmistuu vastuu- ja yhteyshenkilöiden koulutuksen avulla (peruskoulutus 2018). Yksi poikkeama on tunnistettu henkilötietojen poistamiseen liittyen, jossa järjestelmästä ei ole poistettu henkilötietoja määritetyn säilytysajan päättyessä. Rekisterin vastuuhenkilöä on kehoitettu poistamaan vanhoja henkilötietoja järjestelmästä vastaamaan rekisteriselosteen velvoitetta. Henkilötietojen poistamista rekisteriselosteessa kerrotuin tavoin ei ole erikseen tarkistettu. Palveluilta tulleissa henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä tiedusteluissa on vastauksissamme painotettu tietojen poistamisen tärkeyttä ja pyydetty selvittämään, miten poistaminen voidaan toteuttaa.

Liikenneliikelaitos

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksenmukaisuus varmistetaan sisäisillä prosesseilla. Henkilötietoja käsittelevät vain ne henkilöt, joiden työtehtävät sitä vaativat, käyttäoikeuksia myönnetään valvotusti eri tasoissa ja niiden ajantasaisuutta ja tarpeellisuutta tarkastellaan säännöllisesti. Esimerkiksi HR-palveluissa käytettävän Hijat-järjestelmän osalta tulee säännöllisesti lista käyttäjistä, joiden kohdalla tarkastetaan, ovatko oikeudet vielä ajan tasalla ja tarpeellisia.

Tietojen poistosta huolehditaan sekä teknisillä että organisatorisilla keinoin. Osassa järjestelmistä on käytössä ajastettuja muistutuksia, jotka muistuttavat pääkäyttäjiä poistamaan tiedot. Taulukoiden ja erillisten tiedostojen osalta tietojen riittävä poistaminen on käyttäjän manuaalisen toiminnan varassa. Uusissa järjestelmähankinnoissa tämä asia on huomioitu ja asia korjaantuu nykyistä enemmän automatisoidulle tasolle.

Palvelukeskusliikelaitos

Henkilötietojen käyttötarkoituksen mukainen käsittely sekä tietojen poistaminen määräajan jälkeen varmistetaan tehtäväkohtaisilla ohjeistuksilla ja järjestelmien käyttöoikeuksilla. Dokumenttien tallennukseen tarkoitettu tiedostonjakopalvelin on luvitettu selkeiden AD:ssa luotavien roolipohjaisten luvitusryhmien kautta.

Puhelin- ja hyvinvointipalveluiden osalta on menossa selvitystyö tietojen luovuttamisesta takaisin sosiaali- ja terveystoimialalle asiakkuuden päättyessä Palvelukeskus Helsingissä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Henkilötietojen käyttötarkoituksen mukainen käsittely sekä tietojen poistaminen määräajan jälkeen varmistetaan ohjeistamalla, kouluttamalla ja käyttöoikeuksia rajoittamalla. Tietojen poistaminen tietojärjestelmistä säilytysajan päätyttyä ei ole kaikilta osin onnistunut.

Rakentamispalveluliikelaitos

Henkilötietojen käyttötarkoituksen mukainen käsittely sekä tietojen poistaminen määräajan jälkeen varmistetaan HR-prosesseilla, tunnushallinnan menettelyillä ja ohjeilla, tietosuojan ja tietoturvan ohjeilla ja tiedotuksilla, tietosuojakurssilla ja -tentillä.

Työterveysliikelaitos

Henkilötietojen käsittely on rajattu käyttäjäroolin mukaan ja niiden käsittelyyn on lakiperusteinen oikeus. Käyttäjäoikeudet on määritelty ja niitä hallinnoidaan tietolomakkeen avulla. Tiedossa ei ole poikkeamia.

Käsittelyn tarkoituksenmukaisuus varmistetaan sisäisillä ohjeilla, jotka ovat kuvattuna toimintajärjestelmään.

Asiakirjojen hävittämisessä noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistusta.

Pelastuslaitos

Henkilötietojen käyttö vain rekisteriselosteissa määriteltyihin tarkoituksiin varmistetaan koulutuksella, ohjeistuksella ja vakiintuneilla menettelytavoilla sekä tarpeen mukaisella valvonnalla. Pelastuslaitoksella ei ole ilmennyt merkittäviä poikkeuksia.

Henkilötietojen poistamisesta ja asiakirjojen hävittämisestä on voimassa ohjeet. Ohjeessa 22/2018 Pelastuslaitoksen tietosuojaa määrätään Helsingin pelastuslaitoksen käytännöt asiakirjojen tietosuojaan ja salassapitoon liittyen ja ohjeesta 33/2018 Henkilörekistereiden hallinto ja tietosuojaa sekä ohjeen perusteella laadituista rekisteriselosteista ilmenee miten henkilötiedot poistetaan, kun säilytysaika on päättynyt.

Tarkastusvirasto

Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksenmukaisuus varmistetaan sisäisillä prosesseilla, tarkastuksen ja arvioinnin ohjeilla sekä tietosuojan ja tietoturvan ohjeilla ja tiedotuksilla. Koko tarkastusviraston henkilöstö on suorittanut tietosuojakurssin ja -tentin. Henkilötietoja käsittelevät ne henkilöt, joiden työtehtävät sitä vaativat, käyttöoikeuksia myönnetään esihenkilön päätöksen mukaan ja niiden ajantasaisuutta ja tarpeellisuutta tarkastellaan säännöllisesti. Jokainen tarkastustyötä tekevä antaa vuosittain riippumattomuusvakuutuksen.

9. Sopimukset ja hankinnat

Arvioitaessa tietosuojasetuksen asettamia veloitteita sopimusehtojen kannalta, lähtökohdaksi on otettava asetuksen asettama velvollisuus sopia henkilötietojen käsittelystä sopimuksella, kun joku muu (kuten kaupungin palveluntuottaja) käsittelee tietoja rekisterinpitäjän (kaupunki) puolesta. Se kohdistuu sekä rekisterinpitäjään että henkilötietojen käsittelemään. Tietosuojasetuksessa säädetään sopimisveloitteen lisäksi tietosuoja koskevan sopimuksen minimisisältö eli ne kohdat, joista ainakin tulee sopia.

9.1 Ennen tietosuojasetuksen voimaantuloa tehdyt sopimukset

Toimialat, virastot ja liikelaitokset ovat selvittäneet sopimuksia, joiden perusteella joku toinen toimija (kuten palveluntuottaja) käsittelee henkilötietoja kaupungin lukuun. Kartoitustyö keskittyi tietosuojasetuksen voimaan tullessa jo olemassa oleviin sopimuksiin.

Sopimusten kartoitustyö on valmis Palvelukeskus Helsingissä, sosiaali- ja terveystoimialalla, kaupunkiympäristön toimialalla, Talpassa, pelastuslaitoksella, tarkastusviras-

tossa, Työterveys Helsingissä, Starassa ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Kartoitustyö on kesken kaupunginkansliassa ja kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla.

Sopimusten hallinta

Pääosin sopimusten omistajat ja yhteyshenkilöt kaupungilla ovat tiedossa, mutta puutteita tässä on havaittu erityisesti kaupunginkansliassa. Sopimuskumppaneiden yhteystiedot ovat pääosin tiedossa.

Kaikki sopimukset on lähtökohtaisesti viety kaupungin sopimushallintajärjestelmään tai muuhun järjestelmään HKL:ssä, kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla, Palvelukeskus Helsingissä, Talpassa, tarkastusvirastossa ja Työterveys Helsingissä. Kaupunginkansliassa, kaupunkiympäristön toimialalla, sosiaali- ja terveystoimialalla ja Starassa kaikki sopimukset eivät ole sopimushallintajärjestelmässä.

Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa vanhojen sopimusten muutostyötä on organisoitu sekä keskitettyti että hajautetusti. Tietosuojasetuksen edellyttämien sopimusmuutosten neuvottelemisen voimassa olevien sopimusten osalta on kaupungilla edelleen kesken.

Sopimusten muutostyön valmiusaste on seuraava:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Työn valmiusaste	
	Edellinen tarkastelukausi 25.5.2018–31.12.2019	2020
Kaupunginkanslia	72,0 %	79,3 %
Sosiaali- ja terveystoimiala	100 %	100 %
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	100 %	100 %
Kaupunkiympäristön toimiala	90,2 %	90,2 %
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	83,8 %	100 %
Liikenneliikelaitos (HKL)	4,5%	57,7%
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	11,7 %	Henkilötietoa sisältävistä yhteensä 45 % (joista arkaluonteista henkilötietoa sisältävien valmiusaste 71 %)
Talouhallintopalveluliikelaitos (Talpa)	100 %	100%
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0,0 %	10 %
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	92,3 %	100%
Pelastuslaitos	10,0 %	69,2%
Tarkastusvirasto	100 %	100 %
Kaupungilla yhteensä (keskiarvo)	63,7 %	79,3 %

9.2 Tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen tehdyt sopimukset ja hankinnat

Helsingin kaupungin tietosuojalinjauksissa (kaupungin hallitus 29.4.2019 § 287) on linjaus 8 koskien sopimuksia. Tietosuojalinjausten liitteenä on kaupungin malli rekisterinpitäjän ja käsittelijän väliseen sopimukseen liitettävästä tietosuoja- ja salassapitoliiitteestä, jossa on määritelty henkilötietojen käsittelyn edellytykset. Linjauksen 8 mukaan lähtökohtaisesti kaupungin sopimuksissa käytetään tämän mallin mukaista liitettä. Linjauksen mukaan tietosuoja- ja salassapitoliiite tai muut tietosuoja-asetuksen 28 artiklan vaatimukset täyttävät ehdot sisällytetään kaikkiin uusiin sopimuksiin, joiden perusteella käsittelijä käsittelee henkilötietoja kaupungin lukuun.

Kansliapäällikön tietosuojatyöryhmän asettamista koskevan päätöksen (28.6.2018 § 172) mukaisesti kaupungin tietosuojatyöryhmä asettaa tarvitsemansa alatyöryhmät. Tietosuojatyöryhmä päätti sopimuksia koskevan alatyöryhmän asettamisesta kokouksessaan 16.8.2018. Sopimusten alatyöryhmän tehtävänä on sopimusten osalta tukea tietosuojatyöryhmän työtä, jotta kaupungin sopimukset saadaan tietosuoja-asetuksen edellyttämälle tasolle. Alatyöryhmä käsittelee sopimuksiin liittyviä kysymyksiä ja toimii keskustelu- ja yhteistyöfoorumina. Alatyöryhmä myös valmistelee kaupunkitasoisia linjausehdotuksia vietäväksi tietosuojatyöryhmään.

Kaupungilla on valmisteltu seuraavat apuvälineet ja mallit sopimustyöhön:

- tietosuoja- ja salassapitoliiite (perusversio)
- tietosuoja- ja salassapitoliiitteen mallin käyttöohje
- tietosuoja- ja salassapitoliiite (eng)
- tietosuojaliite (suppea versio)
- tietosuojaliite (eng)
- tietosuojaliitteen käsittelijäversio (kaupunki henkilö-tietojen käsittelijänä)
- henkilötietojen luovutussopimus rekisterinpitäjien välillä
- vanhojen sopimusten tarkistuslista
- tietosuojaliitteen lähete
- sopimusmuutosmalli
- käsittelytoimien kuvaus –pohja
- yleiset tietoturvan ohjeet toimittajille
- tietoturvaan liittyvien tehtävien ja tietoturvajärjestelyiden taulukko.

10. Lainsäädäntö, koulutukset ja ohjeistus

Rekisterinpitäjän on toteutettava tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan

varmistaa ja osoittaa, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuojasetusta. Organisatorisiin toimenpiteisiin sisältyvät muun muassa koulutukset ja ohjeistukset, jota kaupungin henkilötietoja käsitteleville työntekijöille annetaan.

Seuraavissa luvuissa kuvataan kaupungilla tehdyt henkilötietojen käsittelyä koskevat koulutukset ja ohjeistukset sekä annetaan yleiskuvauksia siitä, millä eri perusteilla kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa henkilötietoja pääsääntöisesti käsitellään.

10.1 Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa käsitellään henkilötietoja pääosin suostumuksen perusteella, lakisääteisten veloitteiden noudattamiseksi, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi sekä sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla käsitellään henkilötietoja lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Sosiaali- ja terveystoimialalla henkilötietojen käsittely perustuu pääsääntöisesti terveyden- ja sosiaalihuollon lakisääteisten tehtävien suorittamiseen. Henkilötietoja käsitellään myös tutkimus-, tilastointi- ja tietojohdantarkoituksissa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla henkilötieto on keskeisesti asiakastiedon, opintohallinnon ja opetuksen järjestämiseen tarvittavaa tietoa. Sitä käsitellään ensisijaisesti lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla käsitellään henkilötietoja pääsääntöisesti sekä suostumuksen perusteella että lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Henkilötietoja käsitellään tapauskohtaisesti myös muiden käsittelyn oikeusperusteiden perusteella.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Henkilötietoja käsitellään pääsääntöisesti suostumuksen perusteella. Joissakin tapauksissa myös lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi.

Liikenneliikelaitos

Yleisimmät perusteet henkilötietojen käsittelylle ovat lakisääteisen veloitteen täyttäminen ja yleiseen etuun tai julkisen vallan käyttöön liittyvä peruste sekä sopimusluontoinen peruste.

Palvelukeskusliikelaitos

Henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi, yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Palvelukeskus Helsingissä asiakkaiden henkilötietojen käsittely perustuu pääsääntöisesti sosiaali- ja terveystoimen lakisääteisten tehtävien suorittamiseen, sillä Palvelukeskus Helsinki tuottaa palveluja sosiaali- ja terveystoimialalle alihankintana. Osaan palveluista pyydetään erillinen asiakkaan suostumus.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Talpassa käsitellään henkilötietoja lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi. Tarvittaessa pyydetään suostumus esimerkiksi viestinnässä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa käsitellään henkilötietoja sekä lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi että suostumuksen perusteella.

Työterveysliikelaitos

Henkilötietoja käsitellään lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi. Tietyissä tilanteissa tarvitaan henkilön suostumus. Lakisääteiset tehtävät hoidetaan ilman henkilön erityistä suostumusta työsuhteen perusteella.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella käsitellään henkilötietoja pääosin suostumuksen perusteella sekä lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi ja julkisen vallan käyttämiseksi.

Tarkastusvirasto

Henkilötietoja käsitellään lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi.

10.2 Henkilötietojen käsittelyä koskevat koulutukset

Kaupungin henkilöstölle on tehty tietosuojan videokoulutus, joka kaikkien henkilötietoja työssään käsittelevien tulee katsoa. Videon katsomisen jälkeen henkilöstön tulee suorittaa kymmenen kysymyksen tentti.

Alkuvuonna 2020 julkaistiin uusi, edellistä koulutusta käytännönläheisempi tietosuojan koulutusvideo. Esihenkilöiden tulee varmistaa, että heidän alaisensa ovat suorittaneet koulutuksen ja suoritukset tulee dokumentoida.

Monitoimitiloissa työskenteleville työntekijöille on tehty viiden minuutin video-opastus siitä, miten tietosuoja tulee ottaa huomioon monitoimitilassa tai avokonttorissa. Tämä video on ollut hyödyllinen myös etätöiden yleistyttyä vuoden 2020 koronaepidemian aikana, sillä vastaavia ohjeita voi noudattaa myös etätöissä. Tietosuojan videokoulutus ja tentti, video tietosuojasta monitoimitilassa sekä tietosuojan intranetsivuihin tutustuminen on sisällytetty kaupungin perehdytysuunnitelmaan.

Tietosuojatiimin tietosuoja-asiantuntija on pitänyt vaikutustentarvioiden koulutuksia kaupunkiympäristön toimialalle, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle ja sopimusten alatyöryhmälle alkuvuonna 2020. Kuulijoita näissä tilaisuuksissa on ollut yhteensä noin 70.

Sopimukseen liittyviä koulutuksia on pidetty kaupungin eri organisaatioille yhteistyössä tietosuojan vastuuhenkilöiden kanssa.

Tietosuojatiimin tietosuoja-asiantuntijat ovat pitäneet puheenvuoroja kaupungin ulkopuolisissa tilaisuuksissa yhteensä kolme kappaletta. Aiheina ovat olleet kaupungin vaikutustentarvioiden työkalut ja prosessit sekä kaupungin tietosuojakäsikirja. Puheenvuoroja on pidetty Tietoturva- ja tietosuojavastaavien ajankohtaispäivillä ja Tietosuojavastaavan koulutusohjelmassa. Näissä tilaisuuksissa on ollut kuulijoita yhteensä noin 100 henkilöä.

Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa järjestetään lisäksi omia tietosuojaan liittyviä koulutuksia. Seuraavissa kappaleissa luetellaan kullakin toimialalla vuonna 2020 järjestetyt koulutukset sekä koko kaupungin henkilötietoja käsittelevää henkilöstöä koskevan tietosuojatentin suorittaneiden lukumäärät.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa koko kaupunkia koskevan tietosuojatentin suorittaneiden kokonaismäärä on 95 % henkilöstöstä. Edellisellä tarkastelujaksolla määrä oli 81 % henkilöstöstä.

Tietosuojan vastuuhenkilö ja varahenkilö ovat käyneet kanslian osastojen johtoryhmissä kertomassa tietosuojan perusasioista, tietotilinpäätöksestä sekä tietosuojan ajankohtaisista asioista.

Vuoden 2020 aikana kaupunginkansliassa on ryhdytty valmistelemaan tietosuoja- ja salassapitokoulutusta päätösvalmistelijoille yhteistyössä tietosuojatiimin kanssa. Koulutus on tarkoitettu toteuttaa videokokonaisuutena. Lisäksi tietosuojatiimin kanssa on aloitettu koulutuksen suunnittelu henkilöstöasioita hoitaville työntekijöille. Valmistelu oli vielä kesken seurantajakson päättyessä 31.12.2020.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Tietosuojatentin suorittaneita työntekijöitä oli 547 vuonna 2020. Määrä on 15 prosenttia kaikista sosiaali- ja terveystoimialalla vuonna 2020 aloittaneista työntekijöistä.

Tietosuojalakimiehet pitivät syyskuussa 2020 tietosuojakoulutuksen esihenkilöille järjestetyissä kahdessa HR-infossa. Kuulijoita näissä kahdessa samansisältöisessä koulutuksessa oli yhteensä 190.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Tietosuojan peruskoulutuksen suorittaneiden kokonaismäärä oli vielä vuonna 2019 runsaat 90 % toimialan henkilöstöstä. Vuoden 2020 aikana tietosuojan peruskursin ja tentin on suorittanut ainoastaan 214 henkilöä, mikä on huolestuttavan vähän, kun samana aikana toimialalle on tullut yli 2500 työntekijää (arvio perustuu uusien henkilöstön käyttäjätunnusten määrään v. 2020 helsinki1-verkossa). Tämä tarkoittaa sitä, että alle 10% uusista työntekijöistä on suorittanut tietosuojakoulutuksen. Tietosuojakoulutus on toimialalla osa työntekijöiden perehdytysohjelmaa ja sen suorittamisen valvomisesta vastaavat esihenkilöt.

Tietosuojavastuuhenkilö on pitänyt muita tietosuojakoulutustilaisuuksia seuraavasti:

- 25.2. Kaskon järjestöneuvottelukunnan koulutustilaisuus
- 12.8. Helsinki Education Week
- 22.9. Esihenkilöiden perehdytystilaisuus
- 28.9. Virtuaaliset perehdytysmessut

Kaupunkiympäristön toimiala

Tietosuojatentin on suorittanut 92 % koko toimialan henkilöstöstä eli noin 1520 henkilöä (kaikki toimialan työntekijät eivät kuitenkaan käsittele työssään henkilötietoja). Tietosuoja koskevaa kattavaa koulutusta on pidetty erityisesti vaikutustentarviointien yhteydessä. Koulutukseen on osallistunut arviolta 100 henkilöä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kaupungin tietosuojatentin suorittaneiden määrä on 1 152 eli 91,0 % vakinaisista työntekijöistä (1 259), jotka käsittelevät työssään henkilötietoja. Kaupunginorkesterin muusikoilta ja liikuntapalvelujen suorittavaa työtä tekevilta ei ole edellytetty tenttimistä.

Sopimuksiin ja hankintoihin liittyviä tietosuojan koulutus-tilaisuuksia on järjestetty kolme. Niihin osallistui yhteensä 50 henkilöä.

Vuoden 2020 aikana on järjestetty esihenkilöille tietoturvakoulutusta, jonka yhteydessä on käsitelty myös tietosuojaan liittyviä aiheita, kuten salatun sähköpostin käyttöä sekä vaikutustenarvioinnin tarpeellisuutta.

Liikenneliikelaitos

Kaupungin tietosuojatentin on suorittanut 270 henkilöä eli 100% henkilötietoja käsittelevistä ja n. 20% koko henkilöstöstä.

HKL:n tietoturvatentin suorittaneiden lukumäärä on 278 (luvussa ei ole huomioitu jo HKL:llä lopettaneita henkilöitä). Prosentuaalisesti noin 48,5% on suorittanut sen (luvussa ei ole huomioitu yhteiskäyttötunnuksia, henkilöitä, joilla ei ole AD-tunnusta, Suomenlinnan liikennettä eikä Junakalusto Oy:tä).

Muita tietosuojan koulutuksia vuonna 2020 ovat olleet seuraavat koulutukset:

- Infrapalvelut 24.2.2020 tietosuojan perusteiden kertaus, 1h, n. 20 hlö
- päällikkökahvit 12.3.2020 vaikutustenarviointien tietoisuus, 10 min
- vaikutustenarviointikoulutukset 25.3., 3.4., 8.4., 16.4., 1h, yht. 83 hlö
- tietosuojakoulutus sihteereille, 12.6.2020, 40 min, 6 hlö
- turvallisuus-, laatu- ja ympäristökoordinaattorien koulutus, tietosuojaja ja omavalvonta, 29.9.2020, 20 min, n. 13 hlö
- hankintojen kertauskoulutus (ICT-hankintoja ja sopimuksia), 16.11.2020, 40 min, 9 hlö

Palvelukeskusliikelaitos

Tietosuojatentin ja salassapitositoumuksen tekevät Palvelukeskus Helsingissä kaikki, jotka käyttävät työssään tietokonetta. Tietosuojatentin aktiivisessa työsuhteessa olevista on suorittanut 658 henkilöä eli 100 % henkilötietoja työssään käsittelevistä työntekijöistä ja sama määrä salassapitositoumuksia on kirjattu. Iso osa henkilöstöstä työskentelee ruokatuotannossa eikä heillä ole pääsyä tietokoneelle.

Henkilöstöä on yhteensä 1551, joista tentin suorittaneiden osuus on 42 %.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Kaupungin tietosuojatentin on suorittanut lähes 100 % henkilöstöstä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Kaupunkiyhteisen tietosuojatentin on suorittanut runsaat 200 osallistujaa eli 100 % henkilötietoja työssään käsittelevästä henkilöstöstä ja noin 15% koko henkilökunnasta.

Työterveysliikelaitos

Koko henkilöstö on koulutettu keväällä 2018. On suunniteltu, että henkilöstö suorittaa kertauskoulutuksen vuonna 2020, mutta tämä on siirtynyt ajankohtaisen koronatilanteen vuoksi. Uusilta työntekijöiltä vaadittu tietosuojan peruskoulutus ja tentti.

Pelastuslaitos

Pelastustoimen oman tietoturva- ja tietosuojakoulutuksen sekä tentin, joka on suunnattu kaikille pelastuslaitoksen työntekijöille, on suorittanut lähes koko henkilöstö (Tietoturva I 684 hlöä 95% ja Tietoturva II 674 hlöä 93%).

Lisäksi erikseen määrätyt henkilöryhmät, johto ja tietosuojan vastuhenkilöt, ovat suorittaneet kaupungin tietosuojatentin.

Tarkastusvirasto

Koko henkilöstö on suorittanut tietosuojatentin.

10.3 Henkilötietojen käsittelyä koskeva ohjeistus

Tarkastelujakson aikana on valmistunut useita kaupunkiyhteisiä ohjeita ja linjauksia koskien henkilötietojen käsittelyä. Vuoden 2020 aikana valmistuneet ohjeet painottuvat ennen kaikkea digikehittämiseen liittyvään tietosuojaohjeistukseen sekä tietosuojan huomioon ottamiseen koronavirusepidemian aiheuttamissa poikkeusoloissa. Myös Psykoterapiakeskus Vastaamo Oy:ssä tapahtunut tietomurto lisäsi tarvetta ohjeistamiselle.

Kaupungin intranetin tietosuojasta ohjeistavia sivuja on päivitetty ja ne toimivat sisäisen tietosuojaviestinnän pääkanavana ja tietopankkina. Sivulla on julkaistu muun muassa kaupungin tietosuojakäsikirja, jossa kerrotaan perustietoa tietosuojalainsäädännöstä sekä ohjeistetaan siitä, miten tietosuojalainsäädännön velvoittamia toimenpiteitä toteutetaan kaupungilla. Käsikirjaa päivitettiin vuoden 2020 aikana sisällöllisesti ja se muokattiin lisäksi saavutettavaksi. Käsikirja on julkaistu myös kaupungin ulkoisilla verkkosivuilla (hel.fi/tietosuojaja). Julkai-

semalla tietosuojakäsikirjan kaupunki pyrki lisäämään läpinäkyvyyttä henkilötietojen käsittelyä koskevan ohjeistuksensa osalta.

Tietosuojasta ohjeistaville tietosuojasivuille on tehty uusi alasivu, jonne on koottu kehittämiseen liittyviä tarkentavia ohjeita tietosuojan huomioon ottamiseksi. Ohjeita voidaan hyödyntää sellaisenaan tai käyttää tietosuojan vaikutustenarvioinnin tukimateriaalina. Vuonna 2020 valmistui seuraavat ohjeet:

- Henkilötietojen käsittelyperusteet
- Henkilötietojen myöhempi käyttötarkoitus
- 10+3 digikehityksessä huomioitavaa pykälää
- Tietosuoja & evästeet kaupungin verkkopalveluissa
- Evästeistä informoiminen ja suostumus: käytännön ohjeita ja malleja
- Privacy Shieldin kaatuminen
- Henkilötietojen käsittely Suomessa, EU/ETA-alueella ja muualla maailmassa

Kaupungin tietosuoja- ja salassapitoliihteen käyttämisestä on alkuvuonna 2020 tehty lyhyet ohjevideot, joissa keskitytään liihteen yleisimmisiin kysymyksiä herättäviin kohtiin. Videot on julkaistu kaupungin intranetin tietosuojasivuilla.

Kaupungilla uutisoitiin vuoden 2020 aikana sisäisesti mm. tietosuojan huomioon ottamisesta poikkeusoloissa, uudesta tietosuojan koulutusvideosta, käytännön tietosuojavinkeistä etätöihin ja monitoimitilatyöskentelyyn sekä asiakkaan luotettavasta tunnistamisesta identiteettivarkauksien torjumiseksi.

Tietosuojavastaava on antanut seuraavat ohjeet vuoden 2020 aikana:

- Tietosuoja etätöissä
- Tietosuojasta huolehdittava myös poikkeusoloissa
- Suostumuksen käyttö viranomaistoiminnassa
- Tietosuojalinjausten, tietoturvalinjausten ja tietosuoja- ja salassapitoliihteen yhteensovittaminen
- Henkilötietojen käsittely Questbackissa

Tietosuojatyöryhmä on kokouksissaan antanut vuonna 2020 linjauksen WhatsAppin käytöstä.

Toimialoilla, virastoissa ja liikelaitoksissa on myös omia ohjeita koskien henkilötietojen käsittelyä. Seuraavissa kappaleissa on lueteltu kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen omat ohjeet henkilötietojen käsittelystä sekä kuvattu, miten tietosuoja on huomioitu uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa noudatetaan henkilötietojen käsittelyssä kaupunkiyhteisiä ohjeita ja tiedonohjaussuunnitelmaa sekä kaupunginkanslian rekisteriselosteita. Joissakin yksiköissä on lisäksi omia ohjeita kuten Tietosuojaa ja asiakirjojen julkisuutta koskevat periaatteet henkilöstöasioissa ja Uhatun henkilön yhteystietojen salassa pitäminen.

Perehdyttämisessä noudatetaan henkilöstöosaston ohjeita. Yksiköillä ja tiimeillä on lisäksi tehtäväkohtainen perehdytys. Kanslian kaikki työntekijät suorittavat tietosuojatentin.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Henkilötietojen käsittelyä koskevia pysyväis- ja toimintaohjeita on päivitetty vuoden 2020 aikana ja niiden päivittäminen jatkuu vuonna 2021.

Esihenkilöille painotetaan eri yhteyksissä tietosuoja-asioiden huomioimisesta jokaisen työntekijän perehdytyksessä. Uuden työntekijän perehdytysuunnitelmassa on tietosuojaosio, jotta tietosuoja tulisi huomioitua palvelusuhteen alusta lähtien ja jokainen uusi työntekijä suorittaisi tietosuojatentin.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on tietosuojaohjeistus intranetissä ja Opehuone-sivustolla, lisäksi on varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmän ja koulujen ja oppilaitosten opintohallintojärjestelmien käyttöohjeet sekä yleinen henkilöstön perehdytysohjeistus.

Tietosuojan peruskoulutus kuuluu jokaisen työntekijän perehdytysaineistoon.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietosuojan vastuuhenkilö on laatinut kaksi intranetissä vuonna 2019 julkaistua ohjetta, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä päätösvalmistelussa sekä henkilötietojen julkaisemista verkossa. Toinen ohje koskee julkisuuslain mukaisten tietopyyntöjen käsittelyä.

Uudet työntekijät veloitetaan suorittamaan tietosuojatentti. Tietosuojatentin tekemistä tukee sitä ennen katsottava peruskoulutusvideo. Tietosuojatentti on osana toimialan perehdyttämisohjelmaa ja työntekijän esihenkilö on vastuussa tentin suorittamisen seurannasta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Toimialan omia ohjeita ovat Kirjastopalvelujen ja HelMet-kirjastopalvelujen käyttöpolitiikat.

Pääsääntöisesti käytetään kaupunkiyhteisiä ohjeita.

Käyttö- ja salassapitositoumuksia ei ole.

Uusien työntekijöiden perehdytyksessä tietosuoja on huomioitu esihenkilöiden tarkistuslistassa, joka sisältää ne asiat, jotka käydään kaikkien uusien työntekijöiden kanssa läpi. Lisäksi on pakollinen kaupunkiyhteinen tietosuojakoulutus.

Liikenneliikelaitos

HKL:ssa noudatetaan henkilötietojen käsittelyssä kaupunkiyhteisiä ohjeita ja tiedonohjaussuunnitelmaa sekä HKL:n rekisteriselosteita henkilötietojen käsittelyä koskien. Vuonna 2020 on laadittu ohjeistus henkilöstön kuviin käsittelystä ja henkilötietojen kirjaamisesta tilannekuvajärjestelmään. Lisäksi HKL:llä on käytössä ohjeistus kameratallenteiden ja puhetallenteiden käsittelystä.

Käyttö- ja salassapitositoumuksia ei ole tehty henkilöstön kanssa.

Uusien työntekijöiden perehdytysuunnitelmaan on kirjattu käytäväksi läpi kaupungin tietosuojatentti ja lisäksi HKL:n oma tietoturvatentti. Jälkimmäinen on tarkoitettu kaikille niille työntekijöille, joilla on oma käyttäjätunnus kaupungin verkossa. Perehdyttäminen on esihenkilön vastuulla. Muutoksena edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna vuonna 2020 perehdytysuunnitelmat on viety Sympaan, joten suunnitelma on mahdollista tehdä nykyään Sympassa.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskus Helsingissä noudatetaan kaupunkiyhteisiä ohjeita. Lisäksi on omaa ohjeistusta, joka on Palvelukeskus Helsingin omilla intranetsivuilla.

Salassapitositoumus pyydetään jokaiselta, joka suorittaa tietosuojatentin. Tietosuojatentti ja salassapitositoumuksen hyväksyminen kuuluu tehdä jokaisen, joka Palvelukeskus Helsingissä käyttää tietokonetta työssään. Salassapitositoumuksia on tehty sama määrä kuin suoritettuja tietosuojatenttejä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Käyttö- ja salassapitositoumusten hyväksyjä on noin 40 (esihenkilöiden lukumäärä).

Uudet työntekijät suorittavat tietosuojatentin ja perehdytykseen kuuluu lisäksi muuta tietosuoja/-turvaa.

Talpassa on käytössä perehdytyksen ABC, tietosuoja ja tietoturva ovat siellä omina kohtinaan. Näistä on linkit kaupungin tietosuoja- ja tietoturvasivuille.

Tietoturvaloukkauksista on tehty Talpan oma prosessikuvaus ja ohjeistus sekä opetusvideo.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa ei ole tehty omia ohjeita sen tuotantokäyttöön tarkoitettujen sovellusten sisältämien ei-arkaluontoisten tietojen käsittelyä varten.

Uudet työntekijät opastetaan tietosuoja-asioihin työntekijän perehdyttämisoppaassa.

Työterveysliikelaitos

Työterveys Helsingissä on laatujärjestelmän osana IMS-toiminnanohjausjärjestelmässä ohjeistus, jossa on linkit myös kaupungin tietosuojasivuille. Oma ohjeistus kattaa muun muassa tietopyyntöjen käsittelyn ja neuvonnan asiakkaille.

Koko henkilöstö, myös sijaiset, tekevät salassapitositoumuksen. Esihenkilöt perehdyttävät uudet työntekijät tietosuoja- ja tietoturva-asioihin ja tietosuojatentti on osa uusien työntekijöiden koulutusta.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksella on käytössä kuusi ohjetta koskien henkilötietojen käsittelyä:

- ohje 33/2018 Henkilörekistereiden hallinto ja tietosuoja
- ohje 22/2018 Pelastuslaitoksen tietosuoja ja salassapito
- ohje 23/17/PEL Pelastuslaitoksen organisaatiturvallisuus
- ohje 22/2020 Tiedonhallinnan vastuuroolit
- Ohje 34/2020 Valokuvien ja videoiden kuvaaminen ja käsittely
- Ohje 30/2018 Viestinnän yleisohje

Uusien työntekijöiden täytyy suorittaa pelastustoimen oma tietoturva- ja tietosuojatentti Koulumaalissa (Tietoturva I ja II). Tietosuoja kuuluu uuden henkilön perehdyttämiseen. Perehdyttäminen on esihenkilön vastuulla.

Tarkastusvirasto

Tietosuojatentti on osa uusien työntekijöiden perehdyttämishjelmaa. Jokainen tarkastaja antaa vuosittain riippumattomuusvakuutuksen.

11. Henkilötietojen tietoturvaloukkaukset

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksella tarkoitetaan tapahtumaa, jonka seurauksena henkilötietoja tuhoutuu, häviää, muuttuu tai niihin pääsee käsiksi ulkopuolinen taho, jolla ei ole oikeutta käsitellä tietoja. Tietoturvaloukkaus voi tapahtua vahingossa tai tahallisesti. Henkilötietojen tietoturvaloukkauksia ovat esimerkiksi tietojen lähettäminen väärälle henkilölle, kadonnut henkilötieto- ja sisältävä paperi, omaan työhön kuulumattomien hen-

kilötietojen katselu, kadonnut muistitikku, varastettu tietokone tai murtautuminen henkilötietoja sisältävään järjestelmään.

Tietoturvaloukkausten varalta kaupungilla on valmisteltu menettelyohjeistus, ja käytössä on tietojärjestelmä tietoturvaloukkauksista ilmoittamiseksi.

Oheisessa taulukossa on lueteltu kaupungilla tapahtuneiden tietoturvaloukkausten lukumäärät:

Toimiala/virasto/liikelaitos	Tietoturvaloukkausten lukumäärä	
	Edellinen tarkastelukausi 25.5.2018–31.12.2019	2020
Kaupunginkanslia	1	8
Sosiaali- ja terveystoimiala	172	193
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	19	17
Kaupunkiympäristön toimiala	7	4
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	1	3
Liikenneliikelaitos (HKL)	1	0
Palvelukeskusliikelaitos (Palvelukeskus Helsinki)	4	0
Taloushallintopalveluliikelaitos (Talpa)	38	8
Rakentamispalveluliikelaitos (Stara)	0	2
Työterveysliikelaitos (Työterveys Helsinki)	1	1
Pelastuslaitos	0	0
Tarkastusvirasto	0	0
Kaupungilla yhteensä	244	236

Seuraavissa kappaleissa on lueteltu kullakin toimialalla, virastossa ja liikelaitoksessa vuonna 2020 tapahtuneiden tietoturvaloukkausten lukumäärät, mahdolliset vahingonkorvausvaatimukset sekä tyypillisimmät tietoturvaloukkaustapaukset, mikäli niitä on tapahtunut useita.

Kaupunginkanslia

Vuonna 2020 kaupunginkansliassa ilmoitettiin yhteensä 8 tietoturvaloukkausta. Vuonna 2018 kaupunginkansliassa ei ilmoitettu yhtään tietoturvaloukkausta ja vuonna 2019 yksi tietoturvaloukkaus. Vaikka ilmoitettujen tietoturvaloukkausten määrä on edelleen vähäinen, on muutos edelliseen tarkastelujaksoon merkittävä.

Kaupunginkanslialle ei ole osoitettu tietosuojavelvoitteiden rikkomista koskevia vahingonkorvausvaatimuksia, mutta kaupunginkanslian tietosuojan vastuuhenkilöt ovat avustaneet muille toimialoille osoitettujen vahingonkorvausvaatimusten arvioinnissa ja tältä osin osallistuneet käytäntöjen yhdenmukaistamiseen kaupunkitasolla.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Vuonna 2020 tapahtui 193 henkilötietoihin kohdistunutta tietoturvaloukkausta. Tyypillisin henkilötietojen tietoturvaloukkaus johtui siitä, että asiakkaiden henkilötietoja sisältävä asiakirja oli lähetetty postitse tai sähköpostitse väärälle vastaanottajalle.

Vuonna 2020 tapahtui 21 tietoturvaloukkausta enemmän kuin vuonna edellisen tarkastelujakson aikana. Tämä saattaa johtua siitä, että työntekijöiden ja asiakkaiden tietoisuus tietosuojaja- ja -turva-asioista on kasvanut, jolloin tietoturvaloukkauksia on osattu ilmoittaa paremmin.

Vuonna 2020 on tullut seitsemän tietoturvaloukkausliittännäistä vahingonkorvausvaatimusta. Niistä viidestä tehtiin päätös ja kaksi on edelleen kesken. Viidestä päätöksestä neljässä ei korvattu mitään ja yhdessä maksettiin pienehkö korvaus. Vuonna 2019 tuli vain yksi vahingonkorvausvaatimus, joten vahingonkorvausvaatimusten määrä on kasvanut.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Vuoden 2020 aikana toimialalla on raportoitu 17 tietoturvaloukkauksesta. Tyypillisimpiä tapauksia ovat ne, joissa henkilötietoja on tahattomasti luovutettu väärille vastaanottajille joko postituksessa tai sähköisen välineen kautta. Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole toimialalle tietoturvaloukkausten johdosta tullut.

Kaupunkiympäristön toimiala

Vuonna 2020 kaupunkiympäristön toimialalla tapahtui tietoturvaloukkauksia 4 kappaletta. Tietoturvaloukkaukset koskivat yleensä henkilötietojen oikeudetonta julkaisemista verkossa tai henkilötietojen oikeudetonta käsittelyä toimialan sisällä.

Tietoturvaloukkauksia koskevia vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut, eikä vahingonkorvauksia ole siten maksettu.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksia rekisteröitiin toimialalla 3 kappaletta.

Liikenneliikelaitos

Tiedossa on yksi käsitelty henkilötietoihin kohdistunut tietoturvaloukkausepäily vuodelta 2020, johon HKL osallistui, mutta kyse oli kuitenkin kaupunkiyhteisestä järjestelmästä ja tapaus dokumentoitiin kanslian tapauksiin. Asia on käsitelty loppuun työoikeudellisessa menettelyssä ja yhteistyössä kanslian kanssa.

Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut.

Palvelukeskusliikelaitos

Tietoturvaloukkausilmoituksia ei Palvelukeskuksessa ollut yhtään vuonna 2020. Vahingonkorvausvaatimuksia ei ole tullut.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tietoturvaloukkauksia on Talpaan tullut 8 kappaletta vuonna 2020. Tyypillisin tietoturvaloukkaus oli kirjeen jakaminen väärään osoitteeseen. Vahingonkorvauksia ei ole maksettu.

Rakentamispalveluliikelaitos

Kaksi tietoturvaloukkausta.

Työterveysliikelaitos

Tietoturvaloukkauksia on ollut yksi kappale vuonna 2020.

Vuonna 2020 ei ole tullut uusia vahingonkorvausvaatimuksia.

Pelastuslaitos

Ei tietoturvaloukkauksia, ei muutoksia edellisvuoteen eikä korvausvaatimuksia/maksettuja korvauksia.

Tarkastusvirasto

Ei tiedossa tietoturvaloukkauksia. Ei muutoksia edellisvuoteen eikä korvausvaatimuksia/maksettuja korvauksia.

12. Seuranta

12.1 Valvontaviranomaisten selvitys- ja tietopyynnöt

Tietosuojavaltuutettu on Suomen kansallinen valvontaviranomainen, joka valvoo tietosuojalainsäädännön noudattamista. Tietosuojavaltuutetun toimisto saattaa lähettää rekisterinpitäjille selvityspyyntöjä esimerkiksi tilanteissa, joissa on tietosuojavaltuutetun toimistolle ilmoitettu tietoturvaloukkauksesta ja siitä tarvitaan selvennystä.

Seuraavissa kappaleissa on lueteltu kunkin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta, onko niille tullut vuonna 2020 tietosuojavaltuutetun toimistolta selvitys- tai tietopyyntöjä.

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliaan ei ole tullut pyyntöjä vuonna 2020. Myöskään edellisellä tarkastelujaksolla ei tullut pyyntöjä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Vuonna 2020 on tullut neljä tietosuojavaltuutetun toimiston selvityspyyntöä, mikä on yksi enemmän kuin edellisenä vuonna. Tietosuojavaltuutetun toimiston kolme selvityspyyntöä liittyi rekisteröityjen oikeuksista henkilötietojen oikaisuvaatimuksien toteutumiseen. Yksi selvityspyyntö liittyi lastensuojelun tukihenkilötoiminnan toimintatapaan rikostietojen selvittämiseen vapaaehtoisen pyrkiessä tukihenkilöksi sekä toiminnassa käyttämiin lomakkeisiin, joilla on pyydetty vapaaehtoisen tukihenkilön suostumus poliisitietojen selvitykseen sekä virka-apupyyntö poliisille.

Muiden viranomaisten tietosuojaliitännäisiä selvityspyyntöjä ei ole tilastoitu.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Ei ole tullut pyyntöjä.

Kaupunkiympäristön toimiala

Ei ole tullut pyyntöjä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Ei selvityspyyntöjä.

Liikenneliikelaitos

Valvontaviranomaiselta ei ole tullut selvitys- tai tietopyyntöjä.

Palvelukeskusliikelaitos

Palvelukeskukselle ei ole tullut pyyntöjä.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Vuoden 2020 aikana ei ole tullut selvitys- tai tietopyyntöjä.

Rakentamispalveluliikelaitos

Ei ole tullut selvitys- tai tietopyyntöjä.

Työterveysliikelaitos

Ei ole tullut selvityspyyntöjä.

Pelastuslaitos

Yksi pyyntö, joka koski valokuvan julkaisua. Edellisessä jaksossa ei ollut pyyntöjä.

Tarkastusvirasto

Ei ole tullut selvitys- tai tietopyyntöjä.

13. Tietosuojatyössä havaitut ongelmakohdat, kehittämistarpeet ja onnistumiset

Yksi tietotilinpäättöksen keskeisiä tehtäviä on nostaa esille tietosuojatyön ongelma-kohtia, kehittymisen paikkoja ja onnistumisia. Niitä luetellaan seuraavissa luvuissa kun-kin toimialan, viraston ja liikelaitoksen osalta.

13.1 Ongelmakohdat

Kaupunginkanslia

Kaupunginkansliassa on vuoden 2020 aikana havaittu seuraavia haasteita tietosuojan toteuttamisessa:

Kaupunginkansliassa ei ole kattavaa ohjeistusta siitä, mihin erilaisia henkilötietoja sisältäviä sähköisiä asiakirjoja voidaan turvallisesti tallentaa. Ohjeistuksen puutteista johtuen käytännöt eivät ole yhteneväisiä, vaan vaihtelevat kaupunginkanslian sisällä.

Henkilöstöllä ei ole tietoa siitä, milloin tulisi käyttää suojattua sähköpostia tavallisen sähköpostin sijaan eikä kaikilla myöskään ole ollut suojattua sähköpostia käytössään.

Kaupunginkanslian henkilöstön tietosuojaosaamisessa on edelleen kehitettävää ja koulutusta tarvittaisiin enemmän kuin tällä hetkellä on mahdollista toteuttaa. Henkilöstön tietosuojaosaamisen taso vaihtelee riippuen muun muassa siitä, kuinka paljon he käsittelevät henkilötietoja työtehtävissään ja ovat tietosuoja-asioiden kanssa tehtäviensä kautta tekemisissä.

Tietosuojan vaikutustenarvioinnit ovat monille kaupungin työntekijöille ensimmäinen kerta, jolloin he käsittelevät tietosuoja-asioita, eikä osaaminen silloin välttämättä ole riittävää vaatimustasoon nähden. Tietosuojasta tulisi olla ainakin perustiedot myös sellaisilla henkilöillä, joilla on päätösvaltaa hankkeissa, joihin sisältyy henkilötietojen käsittelyä.

Henkilöstöllä ei ole vielä tarpeeksi osaamista tietosuojan vaikutustenarvioinnista. Arviointeja ryhdytään edelleen usein toteuttamaan liian myöhään, jolloin niiden tekemisessä on kova kiire tai niiden tarkoituksena oleva riskienhallinta ei enää ehdi toteutua. Tietosuojan huomioiminen ja vaikutustenarvioinnin tekeminen hankintaprosessin aikana ja prosessin eri vaiheissa vaatii vielä tarkempaa ohjeistusta. Vaikutustenarvioinnin ja riskianalyysin huomioiminen päätöksenteossa kaipaakin myös ohjeistusta.

Tietosuojaan ja sen toteuttamiseen liittyvät erilaiset roolit ja vastuut ovat vielä osin epäselviä. Tietosuojan vastuuhenkilön ja varahenkilön sekä rekistereiden vastuuhenkilön ja yhteyshenkilön yhteistyötä tulee lisätä ja vastuuta ja tehtäviä edelleen kirkastaa. Yhteistyötä tietosuojan ja tietoturvan asiantuntijoiden välillä sekä toisaalta tietojärjestelmien omistajien suuntaan tulisi lisätä.

Haasteita on tunnistettu liittyen henkilötietojen luovutuksiin tilanteissa, joissa tietoa ei luovuteta teknisen rajapinnan kautta niin, että luovutuslokista kävisi ilmi luovutuksen ajankohta ja tiedot vastaanottava taho. Monissa tilanteissa tiedot joudutaan luovuttamaan paperisina tulosteina, jolloin työntekijän vastuulle jää kirjata järjestelmään tieto tulosteiden luovutuksesta. Kaikissa järjestelmissä ei välttämättä ole selkeää paikkaa tällaisen kirjauksen tekemiseen.

Henkilötietojen sijaintiin liittyvät vaatimukset on koettu haastavaksi vaikutustenarviointien yhteydessä. Kaupungin tietosuoja- ja tietoturvalinjausten vaatimukset sijainnin osalta eivät ole yhteneväiset ja asia on jäänyt tapauskohtaisesti ratkaistavaksi. Mikäli kyseessä on henkilötietojen käsittely EU / ETA -alueen ulkopuolella, on koettu haastavaksi arvioida, milloin kohdemaan tietosuojan taso on riittävä tai suojaustoimenpiteet riittävät niin, että käsittely on mahdollista.

EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Privacy Shield -järjestelyn kumoutuminen toi merkittävän lisähaasteen tietosuojan vaikutustenarviointeihin. Järjestelyn kumoutumisen seurauksena tuli tietoon, että yhdysvaltalaiset yritykset voivat joutua luovuttamaan Yhdysvaltojen lainsäädännön perusteella hallussaan olevia henkilötietoja Yhdysvaltojen viranomaisille, vaikka yritykset toimisivat EU/ETA-alueella. Kaupungilla ja sen palveluntuottajilla on käytössä jo nyt laajasti yhdysvaltalaisen yritysten tuotteita, joissa käsitellään kaupungin henkilötietoja. Lisäksi jatkuvasti on meneillään hankkeita, joissa joudutaan arvioimaan, voidaanko tällaisia tuotteita ottaa käyttöön. Tällä hetkellä kaupungilla ei ole kaupunkitasoista yhteistä ohjetta siihen, miten näissä tilanteissa tulisi toimia, vaan asia joudutaan arvioimaan jokaisessa hankkeessa erikseen.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla on havaittu puutteita asiakirjojen huolellisessa käsittelyssä, salassa pidettävän tie-

don säilyttämisessä ja sähköpostikäytännöissä. Asiakirjojen käsittely ja salassa pidettävän tiedon säilyttäminen koskevat sähköistä ja manuaalista käsittelyä.

Tietoturvaloukkausten havaitsemisessa ja ilmoittamisessa on puutteita osan henkilöstön osalta. Puutteita on havaittu tietosuojan huomioimisessa hankintaprosessissa erityisesti kehittämishankkeissa. Tietosuojan vaikutustenarviointien tekeminen aloitetaan liian myöhäisessä vaiheessa.

Linjajohdon tietosuojaosaamisessa on havaittu koulutustarpeita erityisesti koskien sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välisten tietojenvaihtojen lakiperusteita. Tietosuojan ja tietoturvan eron ja toisaalta yhteyden tunnistamisessa on haasteita.

Tietoturvaloukkauksia ilmoitetaan enemmän kuin edellisen tarkastelujakson aikana. Lisäksi yleinen tietosuoja-tietous on kasvanut toimialalla. Työntekijät ovat olleet enemmän yhteydessä tietosuojaan ja -turvaan liittyvissä kysymyksissä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Tietosuojakoulutuksen suorittaminen osana työntekijän perehdytystä on osoittautunut ongelmalliseksi. Vain pieni osa uusista työntekijöistä on suorittanut koulutuksen ja tentin Onni-järjestelmässä.

Toimitilaturvallisuudessa ei ole otettu tietosuojan tarpeita riittävästi huomioon. Esim. näytönsuojakalvoja ei ole hankittu monitilatoimistoihin. Päiväkodeissa on todettu moneen otteeseen lukittavien säilytystilojen puute.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan toiminnan monipuolisuudesta ja laajuudesta johtuen henkilörekistereitä ja henkilötietoja sisältäviä tietojärjestelmiä on paljon ja niiden hallinnointi on haastavaa. Tähän liittyen oman ongelmansa tuo se, että toimialan tietojärjestelmissä olevia henkilötietoja sisältäviä asiakirjoja on määrällisesti erittäin paljon ja osa niistä on peräisin ajalta, jolloin nykyistä henkilötietoja koskevaa lainsäädäntöä ja kaupungin/toimialan ohjeistusta ei vielä ole ollut.

Oman haasteensa tuo myös sen varmistaminen, että kaikki uudet toimialan työntekijät saavat riittävän koulutuksen henkilötietojen asianmukaista käsittelyä koskien. Ohjeistukselle ja jatkuvalle koulutukselle käytännön esimerkein nähdään edelleen muutenkin olevan tarvetta asianmukaisen henkilötietojen käsittelyn varmistamiseksi.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Pilvipalvelujen käytössä on havaittu, että käyttäjän tulisi tiedostaa tarkemmin tallennetavan tiedon turvaluokitus eli minne minäkin tiedon voi tallettaa. Tämä koskee sekä ryhmätyöohjelman (Teams) keskusteluita että työstettäviä tiedostoja (O365). ”Tee näin” -ohjeita tarvittaisiin.

Yhtenä ongelmakohtana on tunnistettu tietojen käsittely kaupungin järjestelmien ulkopuolisissa palveluissa, joiden tietosuoja-vaatimuksia ei ole arvioitu (esimerkiksi yksityiskäyttöön tarkoitetut Googlen Gmail ja Drive sekä Dropbox).

Liikenneliikelaitos

Suurimpana haasteena on vaikutustenarviointien tekeminen ja erityisesti niiden aloittaminen hyvissä ajoin osana muuta suunnittelua ja/tai hankintaa. Muutamassa tapauksessa on jouduttu keskeyttämään jo käynnissä ollut hanke tietosuojapuutteiden vuoksi. Lisäksi vaikutustenarviointien tekeminen jälkikäteen on joissain tapauksissa aiheuttanut lisäkustannuksia ja viivästyksiä projekteille.

Tietosuojaan liittyvien järjestelmien ja toimintatapojen kokonaiskuva koetaan osittain puutteelliseksi, ja lisäohjeistukselle ja ohjeistuksen selkiyttämiseksi olisi tarvetta. Asian parantamiseksi HKL aloittaa vuonna 2021 oman tietosuojaverkoston toiminnan sekä ottaa tietosuojan toteutumisen seurannan osaksi uutta turvallisuus-, laatu- ja ympäristötoiminnan omavalvontaprosessia.

Schrems II -tuomion johdosta monet ICT-hankinnat tarvitsevat entistä enemmän asiantuntemusta aiheesta, sillä monessa tarjotussa järjestelmässä henkilötietoja siirtyisi jollain tavalla EU:n ulkopuolelle. Vaatimusmäärittely, markkinavuoropuhelu ja muu hankinnan suunnittelu korostuvat, ja niissä on kaikissa osattava esittää oikeat kysymykset.

Palvelukeskusliikelaitos

Henkilökunnan osaamistaso vaihtelee Palvelukeskuksessa. Tietosuojaosaamista on kuitenkin selkeästi aiempaa enemmän, siitä kertonee myös se, että tietosuojaloukkauksia on tullut vähemmän selvitettäväksi vuonna 2020.

2020 lopussa Palkessa huolestuttaa, kuinka digitaalisen perustan suhteen saadaan huomioitua tietosuoja, kun mm. työasemille ja verkkolevyille tulee saamaan suoran yhteyden Palvelukeskuksen näkökannalta hallitsematonta hallinnoijaa ja käsittelijää, jopa kaupungin ulkopuolelta.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Manuaalisen käsittelyn osalta tarvitaan lisäohjeistusta.

Rakentamispalveluliikelaitos

Vanhoin sopimuksiin liitettävät tietosuojaliitteet on koettu ongelmallisiksi.

Työterveysliikelaitos

On kiinnitetty huomiota potilaspapereiden säilytykseen vastaanottohuoneissa ja annettu ohjeistus niiden säilyttämisestä suljetussa tilassa.

Tarvitaan tukea ja osaamisen vahvistamista laajoihin vaikutustenarviointeihin.

Pelastuslaitos

Pelastuslaitos ei ole havainnut uusia ongelmia. Aiemmin havaitut ongelmat liittyvät lähinnä käytettäviin järjestelmiin. Levyllä olevien tietojen käytön seuranta ja valvonta on käytännössä vaikeaa ja riskejä hallitaan käyttöoikeuksilla ja ohjeistuksilla.

Tarkastusvirasto

Käyttäjien kotihakemistoilla olevien tietojen käytön seuranta ja valvonta on käytännössä vaikeaa. Riskejä hallitaan käyttöoikeuksilla ja ohjeistuksilla.

13.2 Kehittämistarpeet

Kaupunginkanslia

Kaupunki panostaa merkittävästi digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen digitalisaatio-ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Tämä on jo nyt aiheuttanut merkittävästi aiempaa enemmän tietosuojatyötä kaupunginkansliassa ja se tulee aiheuttamaan sitä enenevästi myös jatkossa. Tietosuojan vastuuhenkilön ja varahenkilön vuoden 2020 aikana lisääntyneen tietosuojatyön määrän johdosta on tunnistettu, että kaupunginkanslian tietosuojatyöhön varattu henkilöstöresurssi on riittämätön ja se hidastaa esimerkiksi vaikutustenarviointien ja sitä kautta kaupungin digitalisaatitavoitteiden saavuttamista. Kaupunginkanslian osalta on tunnistettu tarve kokoaikaiselle tietosuojan vastuuhenkilölle.

Kaupunginkanslian tietosuojan vastuuhenkilö ja varahenkilö ovat tehneet enenevässä määrin yhteistyötä tietoturvan asiantuntijoiden kanssa erityisesti tietosuojan vaikutustenarviointien yhteydessä. Yhteistyötä on kuitenkin tarpeen edelleen lisätä ja kehittää ennakolliseen suuntaan esimerkiksi järjestelmällä säännöllisiä tapauksia kaupunginkanslian keskeisten tietoturva-asiantuntijoiden kanssa

Tietosuojatyön organisoitumista kaupungissa ja tietosuojaan liittyviä vastuita ja rooleja on käyty läpi kanslian tietosuojatyöryhmässä ja kanslian osastojen johtoryhmissä. Asia vaatii edelleen kirkastamista ja mahdollisesti kaupunginkanslian omaa kirjallista ohjeistusta.

Edelleen tulisi huomioida, että kaupunginkanslia on oma virastonsa ja jolla on omat henkilörekisterit ja perusteet käsitellä henkilötietoja, ja toisaalta koko kaupungin yhteiset rekisterit, joista kaupunginkanslian osastot myöskin huolehtivat. Tietosuojaan liittyviä vastuiden jakautumista kaupunginkanslian omien rekistereiden ja kaupunkiyhteisten rekistereiden osalta on edelleen aiheellista selvittää. Tietosuojavastaavan johdolla on perustettu työryhmä, jonka tarkoituksena on pohtia ratkaisuja kaupungin yhteisiin rekistereihin liittyviin haasteisiin. Työryhmän työ jatkuu vuonna 2021.

Tietosuojaan liittyvät vastuut suurten, kaupunkiyhteisten tietojärjestelmähankkeiden kohdalla eivät ole selvät. Ei ole määritetty, milloin kyseiset hankkeet kuuluvat tietosuojatiimin tehtäviin ja milloin kanslian tietosuojan vastuuhenkilön tehtäviin. Kaikki hankkeet ja tietojärjestelmähankinnat eivät välttämättä tule kaupunginkanslian tietosuojan vastuuhenkilön tietoon. Toisaalta, vaikka ne tulisivat, ei tietosuojan vastuuhenkilöllä tai varahenkilöllä olisi ajallista mahdollisuutta olla mukana kaikissa hankkeissa. Asiasta on keskusteltu tietosuojatiimin kanssa. Keskustelujen jatkaminen on edelleen tarpeellista tilanteen selvittämiseksi.

Tutkimus- ja tilastotoimintaan liittyvät tarkentuvat tulokset ja uudet toimintamallit vaativat prosessien kehittämistä ja hyvien toimintatapojen jalkauttamista. Koko kaupungin tasolla tiedon hyödyntämiseen liittyvät kysymykset ovat olleet erityisesti tänä vuonna esillä.

Kaupunki panostaa merkittävästi digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen ja myös niiden omaan tuotantoon. Tämä sekä tiedonhallintalain toimeenpanoon ja tietosuojaan liittyvät kasvaneet tietoturvatarpeet lisäävät tarvetta kaupungin oman tietoturvakyvyyden merkittävälle kehittämiselle. Tämä tarkoittaa myös kaupungin oman henkilöstön tehtäviin liittyvän tietoturvaosaamisen kehittämistä.

Kaupungin tietohallintoa järjestetään uudelleen vuoden 2021 aikana. Tässä yhteydessä on hyvä tilaisuus kohdentaa lisää voimavaroja tietoturvaan.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sotessa tulisi edelleen kiinnittää huomiota tietosuojan varhaisemmassa vaiheessa hankkeita ja projekteja.

Uusi asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotti otetaan käyttöön huhtikuussa 2021, minkä myötä vanhat asiakas- ja potilastietojärjestelmät poistuvat. Apotin käyttöönotto tulee aiheuttamaan lisätyötä tietosuojan ja -turvan saralla mm. lisääntyvinä rekisteröityjen tietopyyntöinä ja tiedusteluina sekä tietoturvaloukkauksina. Lisäksi jatkuva kehitystyö vaatii tietosuoja- ja -turvaresursseja.

Rekisteröityjen informointiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Tällä hetkellä informointi tapahtuu rekisteriselosteilla, jotka kuvaavat henkilötietojen käsittelyä vain hyvin yleisellä tasolla.

Tietosuojan vaikutustenarviointeja on laadittu enemmän kuin viime tarkastelujakson aikana. Myös tietopyyntöprosessi sujuu jo paremmin, mutta edelleen tulee kiinnittää huomiota henkilöstön tietoisuuteen oikeista toimintatavoista.

Käyttöoikeuksien hallintaan ei ole keskitettyä sähköistä ratkaisua, vaan käytössä ovat paperiset käyttöoikeuslomakkeet. Sähköinen käyttöoikeusprosessi ja -järjestelmä pitäisi saada tehtyä mahdollisimman pian.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Tietosuoja- ja -turvakoulutusta tulisi järjestää henkilöstölle työn tarpeiden ja sisällön mukaisesti kohdennetusti. Tietosuojan peruskoulutukseen osallistumista tulisi tehostaa.

Toimitilojen tietosuojaa koskevat puutteet pitäisi korjata.

Kaupunkiympäristön toimiala

Toimialan tietosuojatyö on organisoitu kahden lakimiehen toimesta. Vaikutustenarviointiprosessi on aloitettu varsinaisesti toimialalla huhtikuussa 2020. Toimiva vaikutustenarviointiprosessi vaatii silti vielä kehittämistoimenpiteitä ottaen huomioon toimialan laajuus noin 1,5 Mrd vuosittaisine hankintoineen.

Toimialalla on huomattavan paljon henkilörekistereitä ja niitä koskevien rekisteriselosteiden laatiminen ja päivittäminen vaativat jatkuvaa työtä.

Kaupunkiympäristön toimialalla on perustettu ja täytetty huhtikuusta 2020 lähtien tietosuojalakimiehen vakanssi. Tietosuojalakimiehen lisäksi toimialalla on toiminut huhtikuusta 2020 lähtien myös toinen tietosuojan vastuuhenkilö. Varsinaista sisäistä tietosuojatyöryhmää ei toimialalla ainakaan toistaiseksi vielä ole.

Kaupunkiympäristön toimialalla on otettu käyttöön toimialan yhteinen projektinhallintamalli ja asetettu yhdeksi toteutusvaiheen siirtymiskriteeriksi tietosuojatarkastelu ja tarvittaessa tietosuojan vaikutustenarvioinnin tekeminen.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Parannettavaa on erityisesti määräaikaisen henkilöstön tietosuojakoulutuksen varmistamisessa. Kaupunkiyhteinen linjaus salassapitositoumuksen käyttöönotosta tulee parantamaan tilannetta ratkaisevasti.

Vuoden 2019 tietotilinpäätöksessä tunnistettuun kehitystarpeeseen vaikutustenarviointien tekemiseen tarvittaessa on vastattu koulutuksissa asiasta tiedottamalla sekä yhdessä vaikutustenarviointeja tekemällä.

Liikenneliikelaitos

Johdon ja muun organisaation tietoisuutta on onnistuttu lisäämään. Johto on käsitellyt tietosuojaa ja linjannut tietosuojan vastuunjaosta organisaation sisällä. Johdon kvartaaliraportointiin on otettu mukaan tietosuojan tila. Sekä johdolle että muulle organisaatiolle on pidetty koulutuksia asiasta ja mm. tietosuojan vaikutustenarviointien tekemisestä on muistutettu aktiivisesti.

Henkilöstön ja johdon tietämystä tietosuojasta voi tästä huolimatta vielä entisestään syventää. Monessa tapauksessa ei edelleenkään välttämättä tunnisteta sitä, mitä tietosuojaan liittyvät riskit ovat ja milloin tietosuojalainsäädäntö tulee ottaa huomioon. Näkyvimpänä esimerkkinä on vaikutustenarviointien tekeminen, jonka jalkauttaminen on nähty haastavana, vaikka sitä onkin saatu edistettyä. Asian parantamiseksi HKL aloittaa vuonna 2021 oman tietosuojaverkoston toiminnan sekä ottaa tietosuojan toteutumisen seurannan osaksi uutta turvallisuus-, laatu- ja ympäristötoiminnan omavalvontaprosessia. Tietosuojaverkosto on johdon nimittämä ja sen tehtävänä on pohtia ratkaisuja tietoisuuden lisäämiseen ja tietosuojavaatimusten täyttämiseen HKL:n sisällä.

Palvelukeskusliikelaitos

Tehty panostus tietosuojatyöhön on ollut selkeästi kannattavaa. Sen jatkuvuus samalla tasolla tulee varmistaa myös jatkossa.

Palvelukeskukselle oleellista olisi ollut nykyaikainen suojattu dokumentinhallintajärjestelmä, mutta kaupunkiyhteinen, edelleen keskeneräinen projekti keskeytti Palken oman projektin.

Suurta huolta Palken tietoturvaluusryhmässä herättää pilvipalvelujen, kuten O365:n käytön yleistymisen.

Kaupunkiyhteinen turvatulostusratkaisu on joiltain osin puutteellista tietoturvallisuuden osalta, ainakin verrattuna aikaisempaan Palvelukeskuksen turvatulostusratkaisuun.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Kehittämistarpeita ja -kohteita ovat uusien työntekijöiden perehdytys ja jatkuva osaamisen varmistaminen, tietojärjestelmien lokitietojen saatavuus ja käytettävyys johtuen suurista määristä, tietojärjestelmien lokitietojen saatavuus tarpeen ilmettyä tulisi olla helpompaa, ja lisäksi uusissa sovelluksissa ja järjestelmissä tulisi huomioida tietosuojan kannalta vaadittavat parannukset.

Rakentamispalveluliikelaitos

Starassa tullaan ottamaan tietosuoja ja -turva enemmän osaksi liikelaitoksen prosesseja kaupunkiyhteisten linjausten ja ohjeiden mukaisesti.

Työterveysliikelaitos

Kehittämistarpeina on vaikutustenarvioinnin osaamisen vahvistaminen.

Lokitietojen valvonta (pistokokeet) otetaan uudelleen käyttöön.

Pelastuslaitos

Pelastustoimen kumppanuusverkoston yhteistyötoiminnan yhteydessä on jatkettu yhdenmukaisten toimintamallien kehittämistä muun muassa ohje-suositusten laadinnalla. Pelastuslaitosten sisäinen yhdenmukaisen auditoinnin toteutusta on jatkettu koronatilanteen perusteella.

Tarkastusvirasto

Ohjeistetaan nykyistä systemaattisemmin tietojen anonymisointi tarkastusten yhteydessä ja tietojen poistaminen, kun niiden käsittelylle ei enää ole perustetta.

Viraston tietoturvasuunnitelman päivitys tuli tarpeelliseksi kaupungin uusien tietoturvalinjausten myötä. Viraston intranettiin ollaan kokoamassa tarkastusvirastossa noudatettavat omat tietoturvaohjeet.

13.3 Onnistumiset

Kaupunginkanslia

Tietosuojatyötä on jalkautettu kaupunginkanslian osastoilla kaupungin tietosuojatyöryhmän ja johtoryhmävierailujen kautta, toimintatapoja tietosuojan vaikutustenarvioinneissa ja niiden dokumentoinnissa on vakiinnutettu ja luotu uusia ja koulutusten tarvetta kartoitettu.

Kanslian tietosuojan vastuuhenkilön ja varahenkilön tietosuojatyöhön liittyvät verkostot kaupunginkansliassa sekä kaupungin muiden tietosuojan vastuuhenkilöiden ja tietosuojaajien suuntaan ovat toimivia ja tietosuojaan liittyvien asioiden edistäminen niiden kautta sujuu hyvin.

Lisääntyneet yhteydenottopyynnöt vaikutustenarvointien tiimoilta ja ilmoitukset tietoturvaloukkauksista kertovat, että työntekijät ovat valveutuneempia tietosuoja-asioissa. Asiakastytyväisyyskyselyssä kanslian tietosuojaajatyö on saanut erittäin hyvää palautetta.

Tilasto- ja tutkimustoimintaan on laadittu tarvittavia kanslian ja kaupunkiyhteisiä dokumentteja ja toimintamalleja. Vuoden 2020 aikana on otettu käyttöön kanslian yhteinen tutkimuslupaprosessi ja on laadittu kansliayhteisiä asiakirjoja kuten tutkimuslupahakemus sekä hakemukseen liittyvä vaikutustenarviointilomake. Kaupungin kotisivuille on myös avattu kaupunkiyhteinen tutkimuslupasivusto. Vuoden aikana on myös toiminut aktiivisesti kaupunkiyhteinen tutkimuslupakäytäntöjen työryhmä, jossa on edustus toimialoilta ja kansliasta. Työryhmässä on kehitetty kaupunkiyhteisiä tutkimuslupakäytäntöjä.

Tiedon hyödyntämiseen liittyviä tietosuojakysymyksiä on ratkottu ja on luotu ennakkotapauksia ja käytänteitä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Tietosuojan ja tietoturvan yhteistyö on hyvää ja sujuvaa toimialalla. Muutamia vaikutustenarviointeja on tehty erinomaisesti ja tietoisuus vaikutustenarvioinnin tekemisestä ja sen tärkeydestä on tavoittanut osan työntekijöistä. Osa työntekijöistä on omaksunut hienosti vaikutustenarvioinnin tekemisen. Tietoturvaloukkauksia on ilmoitettu runsaasti, mikä osoittaa työntekijöiden tietosuojaosaamisen kehittymistä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Etäopiskelun suunnittelussa ja toteutuksessa kouluilla ja oppilaitoksissa on tietosuojan näkökulmasta onnistuttu hyvin.

Tietosuoja-vaikutusten arviointien tekeminen ja tietosuoja-asoiden huomioon ottaminen hankinnoissa ja sopimuksissa on vakiintunut toimialan käytäntöihin.

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkiympäristön toimialalla on otettu käyttöön toimialan yhteinen projektinhallintamalli (muutostoimisto) ja asetettu yhdeksi toteutusvaiheen siirtymiskriteeriksi tietosuojarakastelu ja tarvittaessa tietosuojan vaikutustenarvioinnin tekeminen. Muutostoimisto on osaltaan auttanut vaikutustenarviointityön onnistunutta aloittamista toimialalla.

Tehdystä vaikutustenarviointityöstä johtuen toimialan osaaminen tunnistaa vaikutustenarvioinnin tekemisen tarve ja kyky tehdä arviointeja on selvästi parantunut. Toimialalla tietosuoja-asioiden osaamisen voidaan nähdä muutenkin parantuneen. Toimialalla huhtikuussa 2020 aloittaneiden tietosuojan vastuuhenkilöiden myötä toimiala on saanut aikaisempaa enemmän ohjeistusta tietosuoja koskevilla asioissa.

Toimialan tietosuojan vastuuhenkilöt ovat kehittäneet aikaisempaa tarkemmin organisoidun tavan huolehtia tietosuojan toteutumisesta sekä tietosuojatyön jatkuvuudesta ja seurannasta toimialalla. Vuoden 2020 aikana kehitettäväksi on tullut mm. toimialan henkilörekistereiden rekisteriselosteiden luominen siten, että selosteet ovat jatkossa helposti päivitettävissä.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Tietosuoja- ja tietoturvakoulutuksiin on panostettu. Vaikutustenarviointien toteuttaminen on lähtenyt hyvin liikkeelle ja yhteydenottoja niiden tekemiseksi tulee ratkaisutoimistosta ja palveluista tietosuojan vastuuhenkilöille.

Liikenneliikelaitos

Tietoisuus ja kiinnostus asiaa kohtaan ovat kasvaneet organisaatiossa. Johdon näkyvyys tietosuojan tasoon organisaatiossa on parantunut ja johto on aktiivisemmassa roolissa. Useammassa tapauksessa eri puolilta organisaatiota on osattu olla oma-aloitteisesti yhteydessä tietosuojan vastuuhenkilöön myös sellaisissa tilanteissa, jotka aiemmin eivät ole tulleet esiin. Asia otetaan vakavasti ja nähdään tärkeänä kehityskohteena organisaation toiminnan muun kehityksen osana. Erityisesti tietosuojan kannalta kriittisissä valvomoissa tietosuoja-ajattelu on jo pitkään osattu ottaa vakavasti olennaisena osana kaikkea toimintaa.

Palvelukeskusliikelaitos

Työ on kärsinyt erityisen paljon johtuen koronan tapausrajoituksista. Tietoturvaluusryhmä on kokoontunut virtuaalisesti tarvittaessa käsittelemään mm. tietosuoja-asioita, vaikka tarpeellisiksi havaittuja seminaareja ei ole pystytty järjestämään. Erittäin positiivista on se, että tietosuojaloukkauksia ei ole vuonna 2020 ollut lainkaan.

Taloushallintopalveluliikelaitos

Tietosuojatyön onnistumiset: Talpassa on opittu sisäistämään tietoturva ja tietosuoja ja tekemään siitä osa päivittäistä työtä. Turvatulostusta käytetään ainoana tulostusmuotona.

Rakentamispalveluliikelaitos

Tietosuojatyötä kohtaan on esiintynyt yleistä mielenkiintoa ja aihe koetaan kaikille tärkeäksi.

Työterveysliikelaitos

Potilasasiakirjojen auditointien perusteella potilasasiakirjojen hallinta on hyvällä tasolla ja ohjeistukset omaksuttu.

Pelastuslaitos

Tietosuojatyö on saatu vakiinnutettua kaikkien pelastuslaitoksen toimintojen osaksi.

Tarkastusvirasto

Yhteistyö kaupungin tietosuojatiimin kanssa on ollut toimivaa ja organisaation sisällä tietosuojaosaamista on välitetty onnistuneesti.

Helsinki

Julkaisija:

Helsingin kaupunki
kaupunginkanslia

Työryhmä:

Tietosuojatyöryhmä

Lisätietoja:

hel.fi/tietosuoja
tietosuoja@hel.fi